

zeruko ARGIA

MAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22-SAN SEBASTIAN - TEL. 420006 - PREZIOA: 7 PEZETA

Topaketak Iruiñean 1972

Santiago Amonekin elkarriketan

Zeruko Argiaren 485 eta 486 zenbakietan «Igeldok» aitatu eta aipaturiko nazioarteko topaketak bukatu dira. Peninsulako izparringiek aintzakotzat hartu ere ez dituzte egin guk dakigunez. Nafarroakoak bakarrik eskeini digute zenbait berri eta iritzi. Nik badut artikulu batzuen bidez zerbait egiteko asmo. Kronika bat eta azalketa egunetan Iruiñean egindako elkarriketaren topaketak agertuko ditut. Erderazko presaren bidez jaso ditugun berriak laburrak motz gertatzen ziren, motz eta arrotz, motzaren motzez ulertu ezinezko askotan, eta iritzi oker batetara ez aramatzien hori. Artikulu hauetan ahaleginduko naiz ni, topaketa hauek bere egiazko inguruan agertzen. Hala ere nik ere neure ikuspegitik jardungo naizenez, nere iritzia ez da hutsezina eta bakarra. Topaketa hauetan Euskal Artearen Erakusketaren orratzaile izan den Santiago Amonekin izan nuen elkarriketarekin ekingo diot (taldean egin nahi nituen nik lan hauek, baina...)

EK.—Aizu Amon, emaidazu labur zure bizitzaren berri.

SA.—Barakaldon jaio nintzan 1927. Nere filosofi ikasketak Valladoliden eta Madriden egin nituan eta gero Latin eta Gerkeraren irakasle-laguntzaile izandu nintzan. Egund, Espainiko Arte-kritikariaren elkarteko naizu eta «Nueva Forma» delako aldizkariaren kritikari. Arkitekturari buruzko errebista tat da hau.

Nere lanei buruz berriz, zer esatea nahi duzu. Giotto buruz mintzatu izan naiz ni batikbat, zenbait ensaio idatzi dut ordea Euskal Arteari buruz ere, Txilida, Zumeta, Ruiz Balerdi, Basterrechea, Sistiaga, Arteta, eta «100 Años de Pintura Vasca» izeneko ensaio luze bat ere bai.

EK.—Egungo euskal Arteaz zer diozu? (Irripar bat da lehen erantzuna. Amon hau guziz alai eta gizona da, elkarriketa errexekeoa, ezer ez baleki bezala agertzen dizu dakien guzia).

SA.—Malda edo beheakada unean dagoela esanen nuke nik. Txilida eta Oteizak, mundu guzian aitortuak diren maixuek iitxitako gallurrari heldu ezinik, alegia. «Arantzazu» garaian mailarik go-
rduean genuen Euskal Arte, eta orduan sortutako enforiari erantzun beharrean arkitzen gara gaur. Hemen perretxikuak bezala sortu ziren artistak «Arantzazu» ondo-

ren hartan. Gehiegi. Gutxi batzuekin aski dugu, onak badira.

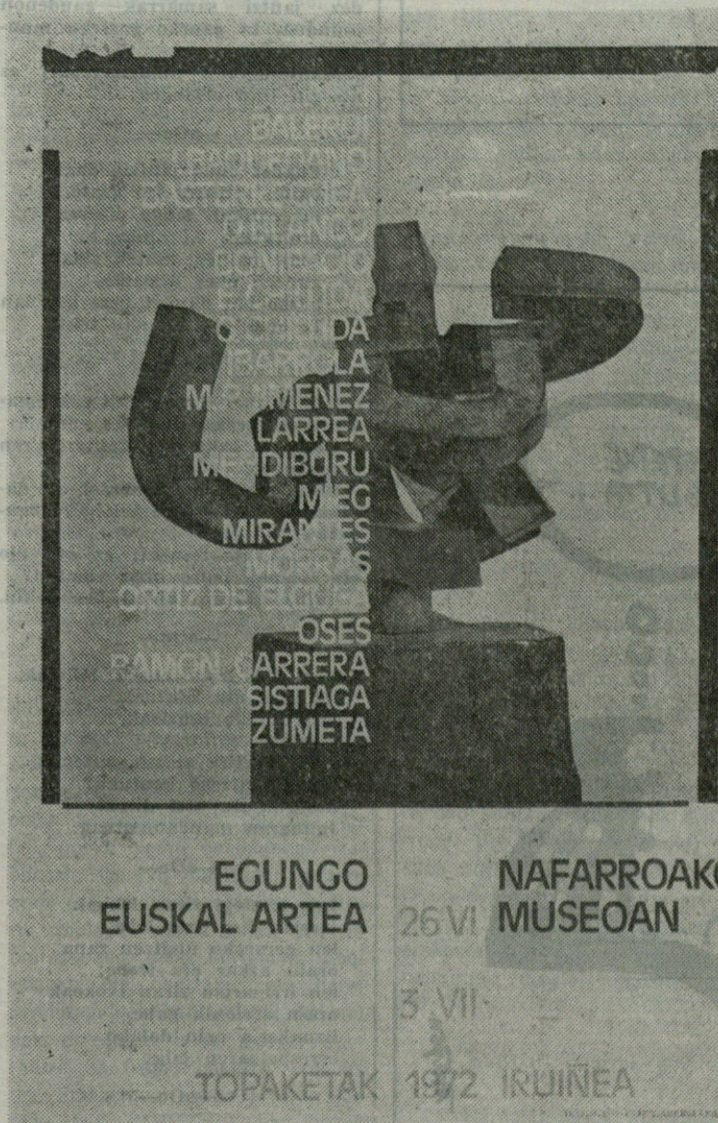
EK.—Zein bereizgarri ditu Euskal Arteak? Zertan eta zergatik nabaritzen dira?

SA.—Espainiako Artearen historiografia egiterakoan bi gertakizun eman ohi zaio garrantzia. «Dau al Set» delakoaren talde sorketari (47an), eta «El Paso» talde fundatzeari (57an). Arte alorrean biak dira talde garrantzizkoak, baina bi talde hauen artean, 52an. sortu zen arte taldea ahaztu ohi dute gehienek, «Arantzazu» inguruan sortutakoa, alegia. Talde aurrelari hauen artean badu azkenengo honetaz guziz aipagarri den bereiztasun bat: herriagandako irkitasuna. Talde honen ariketa eta entsegu guziaz herriaren aurrean egin dira, herria dute!a lekuko. Beste bi taldeakoenak elite txiki batentzako ohi ziren. Eta gainera, nun eta Arantzazun, herriaren tradizio sakonen eta zaharren habia den lekuan. 52go talde hau zergaitik ez den beste biek aibat aipatzen, pentsatu besterik ez duzu. Baina garrantzizkoa guretzat gertatu zela jakitea da, eta hemen herri kontzientzia bat delako eta artistak hortaz konturatu zirelako gertatu zela jakitea.

Hemengo artistek herriagandik eta lurragandik harturiko erakin eta formekin egiten dute artea: Itsasoa, mendiak, hemengo geografia eta geologia, olagizonen eta mariñelen mundua biroratuta... Ethniko eta herrikoi zen hortan itsasi ziren, orokortasunera irikia den jokabide bakar bezala. Honengatik dute, egun, hainbat jarraitzaile.

52an. Oteizak berpiztu zuen «Euskal Eskola» (nahiz eta kronologiz Munoa, Urcola, Chumi-Chumetz, Mendizabal, Santos Echeverriak osaturiko «Plisti-Plasta Balorua» lehenagokoa izan) 30 gn. urte inguruan eskola baten lehen arrastuak baino gehiago zen zerbaiti erantzunaz dator: arte alorrean maixu andi zen Aurelio Artetarekiko lokarari. Orain eta hemen dakusgu lehen «euskal eskola», Katalunakoa baino lehenagokoa (hontan ez gertozela bat esan nion nik). Geroztik berriz Z. Argian 486 gn. zenbakian aipatzen nituan euskal artisten lan belaunaldiak datoz.

EK.—Zeintzuk lirake Egungo Artearen hizkuntza bereizgarriak?

SA.—Lehenik honoko hau: Ez dago egun Iturrino eta Artetaren garaian bezala hizkuntza homogeneorik. Orduan irudigintza-forma berdina zeukaten denak, gaur ordea arte eta hizkuntza bereiziaz ditu probintzia bakoitzak (Literaturan gertatzen den bezala esango nuke nik). Azalketa hontan garbi nabari zen hori. Talderik helduena gipuzkoarra da. Bi izen eman-
go dizkizut. Zumeta eta Ruiz Balerdi. Nafarrak azken bolara hontan aurrekorik izan ez dutelako edo «pop» delako hortara jo dute gehiegi, nahiz eta Basiano eta Bertoluccirekin zer ikusirik izan. Nafar hauek ez dute Artetarekin zer ikusirik. Akeretak bai, hau Artetaren jarraitzaile da buru belarri.

Bizkaitarrak berriz, testiguntzako-errealismo baten egile dira. Eskultoreak ez hainbat, hauek ez bait dira oraino maixu handien eraginetik guziz libro. Arabarrak, beren jardunbidetan guziz aske uzten di-

- TABU ETA MITOLOGIA
Larresoro ... 3 garrenean
- TEKNOKRAZIA: EUSKAL KLASA
BERRIA
Rekondo ... 3 garrenean
- ELIZA BIZI DA ... 5 garrenean
- BERTSO BERRIAK ... 6 garrenean
- AZPEITIAKO JAIK ... 9-10-11 garrenetan
- OIARTZUNGO JAIK ... 12-13 garrenetan
- GASTEIZKO JAIK ... 14-15-16-17-18-19-20 garrenetan

egon ahal da aukeratzea edo nor demoniok egin du? Esan zazu zerbait! Gure herrian badira hontan ere kezka eta buruausteak.

SA.—Edozein azalketatan bezala, badira hemen ere lekua lapurtu besterik egiten ez duten obrak, beste batzuek faltatzen dire berriz. Selekzioa neuk egin det, baina ez guziz. Bilbaon berak aukeratu zuten, nik baleztu besterik ez. Gasteizen gaur lanean jarraitzen duten artistei deitu zitzaiz. Nafarroan hiru izen aukeratu nituen nik, izen hoiak proposatu zituzten beste laurak. Gipuzkoan konsagratuekin hitzegin nuen nik, baita ere nere kabuz beste hiru artu: M. Paz Jimenez, Gonzalo Txilida eta Cardenas. Cardenas ez zan etorri eta ezta ere Amables. Bilbaoko selekzioan De Vargas eta Barceló faltatzen ziren.

EK.—Irudizko edo figuratib pinturari buruz jardun gara hitzegiten. selekzio eta demokrazi kriterioari buruz baita ere, eta nola ez. Txilida eta Blanco gertakizunarietaz. Guzti hauek datozen kroniketan ahaleginduko naizazue kontatzen. Bukatzeko, hau galdetu nion: Gaur kritika kendu nahi dute batzuek, sobratzen dela esaten dute, zer deritzazu hortaz kritiko bezala?

SA.—Kritikari kritikara badago alde ederra. Zenbaitek ez du kritika filosofikoa, periodikuetan (zineari, zezenari, arteari buruz) agertzen ohi denarekin bereizten. Egund Renazimenduaren bezain indartsu loratu da zentzu kritikoa. Horra hor Bergson, Heidegger, Proust, De la Volpe, Hausser, Luckás, Adorno. Ecco... Kritika inoxtentari Iruiñean parra egin zaio, ez filosofikoari. Egin ohi den kritika merke hori alferrikakoa da. Kandinskyz gero, ordea, egungo esthetikan hor dago beti filosofiko kritika. Kritika merke hori bakarrik bota nahi izan da hemen putzura.

EK.—Bukaera bezala R. M. Rilkeren hitzak jarriko ditut «Algunos Aportes de la Critica al Arte de los últimos años» azalketaren kartelen agertzen ziren bezala:

«Esthetiko-kritiko gauzetaz irakur zazu ahal dezun gutxiena: alderdikeriaz josiriko iritziak dira, harri bihurtuak eta bere bizitza gabeko gogortasun zentzurik gabekoak, edo eta hitz joko polit besterik ez dituz, egund honoko iritzi hau eta guziz alderantzizkoa bihar damazutenak. Arte obrak urrun gelditzen dira kritika batetik».

EK.—Aizu Amon, zer derizkiozu zeuk azalketa honi? Zure kontu

Edorta Kortadi

NERE BORDATXOTIK

Ezta lenengo aldiz azaltzen Zeru-ko Argia'ren gure sail ontan Lezo'ko Marzelino Manterola jauna. Lengo egun batez, nunbait, amagiarrena bixitatzena joan zan gure bertsojartzaileak.

Arengandik entzun zituenak go-
goan artu, ta bertsoetan biribildu
ditu.

—oOo—

Amagiarreba bixitatzena
izan naiz lengo jaiean,
iñoiz bezela ez nun aurkitu
ain umore alaiean;
etxerata luma arturik
exeri nintzan maiean,
esan zizkidan egi sakonak
bertsotan jarri naiean.

—oOo—

Maiean ez baiña aukian (sillan)
exeriko zan gure bertsolaria. Maia
aurrean zuela, ordean, ta ortan ez-
tiogu punturik artu bear.

Aitortu nai badegu ta ezpadegu,
bi mundu dabilta burrukan; eda-
dez jantzi samarrak gaudenon
mundua, ta gaurko gazteen mun-
dua.

Manterola'ren amagiarrebari ez
atsegin izan oraingoa.

—oOo—

Edadez ondo jantzia dago
baiña zentzuz oso gazte,
orregatikan lengo oituraz
oroitutzen da ainbeste;
seme maitea, esaten zidan,
gauzak oker dijoazte,
kezka bat daukat nere barruan
ta onek jartzen nau triste.

—oOo—

Oitura zaar danak galtzeak ema-
ten zion kezka izaki.

Ezta ez bakarrik Manterola'ren
amagiarreba.

Beste zenbat eta zenbatek ote da-
rabizkitez kezka berdiñak gure egu-
netan?

Zenbat eta zenbati ez ote dio
etorkizunak ikara bizia ematen?
Baiña, goazen aurrera bertsoekin.

—oOo—

Nun dira lengo euskal billerak,
itz goxo eta kantauak,
jatorrutako orazioak,
errosario santuak;
gure erretira zintzo, zuzenak,
ta gailontzeko kontuak?
deseginduta utzi dituzte
Jaunaren mandamentuak.

—oOo—

Len izoztegi ziran lekuak
jarriak dira gaur labe,
len gerorako utzitzen zana
orain azkar eta trebe;
len irripartsu ziran txokoak
orain zorionik gabe,
lizunkeria egin dalako
errespetoaren jabe.

—oOo—

Agurtutzeko besarkada bat
eman genion alkarri,
onela zion: ni emen nago,
nai dezunean etorri.
Eta zuk seme, jarrai zaziozu
bertsoak moldatze orri,
oiek baitira gure izkuntza
maitearentzat ongarri.

—oOo—

Bai, oso ongarri ere gure izkun-
tzentzat.

Baiña izkuntza, zoritxarrez, sai-
llak eta terrenoak galtzen ari da.
Auzoko izkuntzak jabetu zaizkio:
oso mendean artu dute.

Ezta kanpotik etorri dan olatu-
aren errua bakarrik. Euskaldunon
zabarkeria pekatu aundiagoa da.

—oOo—

Irabazten zana baiño geiago ira-
bazi nai.

Eskatu ta eskatu Enpresari, bai-
ña ezin eskuratu nai zutenik.

Itali'ko Viareggio'n zebiltzan
orrela zapata fabrika aundi bate-
ko langilleak.

Etziran oporrera joan: etzuten
"huelgarik" egin, lanean jarraitu
baizik.

Millaka zapata pare egin zituz-
ten, baiña danak ezkerreko anke-
koak.

Nagusiek, orduan, amor eman
bear izan zuten, langilleei eskatzen
zutena emanaz.

Burutsu jokatu zirala aitortu
bear.

Gaur, igandea, uztaillak 25, Gi-
puzkoa'ko Ogeitairugarren Dantza-
ri Txapelketa Erretereri'n. Bilduko
da bikote arñik.

Goizeko amaiketan emango zaio
asiera txapelketari. Banatuko di-
ran sariak:

Lenengoa, 5.000 peza.
Bigarrena, 3.500 peza.
Irugarrena, 2.500 peza.
Laugarrena, 2.000 peza.
Bosgarrena, 1.000 peza.
Seigarrena, 750 peza.
Erregali-emaleak:

Gipuzkoa'ko Diputazioa, Errente-
ri'ko Udaletxe edo Aintamentua,
"La Voz de España" egunkaria,
"Unión Previsora" Seguru-Etxea.

Soiñu arazoa: Erretereri'ko txis-
tulari trebeen gain.

Epai-maia osatuko duten gizonak:
Zarautz'ko Emiliano Alberdi jau-
na, Astigarraga'ko Enrike Alberro
jauna, ta Erretereri'ko Iñaki Re-
kalde jauna.

—oOo—

1973'garren urteko martxoaren
ogeitabosgarren egunean izango di-
ra Argentina'ko botazioak lendaka-
ria (presidentea) autatzeko.

Gaurko agintari nagusi Lanusse
ez omen da sartuko; ez omen di-
joa burruka ortara.

Argentina'ko lendakari izan nai

duenak Argentina'n bizi bearra
dauka.

Aurtengo abuztuaren ogeitabos-
garren egunerako an jarri bear bi-
zitzen. Bestela ezertarako esku-
derik ez: lege kanpora gelditzen.

Peron jaunari jarri diote zer
pentsatua.

Pauso ori emango ote du?

—oOo—

Txirrita zana lan eske joan zan
etxegille edo kontratista batengana.

—Bolara ontan oso lan gutxi-
kin nabil bada, esan zion kontra-
tistak.

—Egia esan, asko asko gabe ere
pasako nintzake ni, erantzun zion
Txirrita'k.

—oOo—

Ostatuan bazkaldu edo afaltze-
ko diru asko bear da gaur.

Jendeak beste xixtima bat ikasi
du orain. Larunbat eta igande ga-
betan begira egoten gera Zarautz'-
en, eta badakigu Zarautz'en bezela
gertatzen dala beste tokietan.

Eunka neska ta mutil ogi-arteko
edo (bocadillo) eske Ostalariek
"abasto" eman ezin. Olakorik!

BASARRI

MITXELENA

BITXITEGIA - ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)

Avda. de Francia, 1

— I R U N —

LUR-LAN

LANDAREEN ZORRIAK ETA ARRAK

Eguraldi egokia aurtengoa landareetan zorriak eta arrak sor-
tzeke, bai sagarrean, bai udarean eta bai barazkietan dela lursa-
garra, dela tomatea, dela leka, dela lorea eta batipat larrosa.
Ikus itz gutxitan nola jaten dituzten eta nola galdu ditezkeen.

ZORRIAK

Era guztietakoak dituzu: zuriak, beltzak, orlegiak, gorriak, na-
barrak... eta batez ere sagar eta udareetan dabilzanak illedunak
dituzu.

Gorputzez oso txikiak, baiña gorputza bezain luzeko adarrez
eta bizarrez ornituak.

Sasi artean egin oi dituzten beren arrautzak negu aldean. Mar-
txoaren azken aldera jaio oi dira emeak eta taldeko bizitzen asi
oi. Auek ere arrautzak egin oi dituzte eta oietatik ere egadunak
jaiotzen dira eta barazketara jo oi dute.

Landareen zuma zupatu oi dute. Erkituak geldi oi dira lan-
dareak. Pozoia ere sartu oi diote txixtuaz batera eta berealaxe
asten dira landareetako orri guztiak kizkurtzen eta xiurtzen.

Zuma xurgatzen dituzten gero txingurriak asko maite duten
zirin eztitsua egin oi dute eta ori dela eta landareak bezten
dituzten perretxikutxoak sortu oi dira.

ARRAK

Zorriek xurgatu egin oi dute, auek, berriz, jan.
Zomorro auek arrapatzen duten guztia jaten dute, batzuk zai-
ñak, besteak ostoa, besteak begi-niniak, besteak aleak. Apiri-
lletik asi eta udazkenaraino ez dira gelditzen soildu eta soildu.
Auetan gaiztoenetako bat patata-zomorroa dugu.

Ikusi dugu beraz batzuen eta besteen bazkatzeko aldea. Xur-
gatuz batzuk, jenez besteak. Ori gogoan dugula galtzeko erak ere
astindu bear. Zumaori pozoia txertatuz batzuk, landareak pozoituz
besteak.

Urarekin bisusten direnak dira onenak gure lurretarako egu-
raldi bustia egin oi duelako.

Naiko berandu bagabiltza eta galera aundiak izan ez ditzagun
onelatsuko auts ilgarriak erabiltzea bearrezkoa zaigu.

BARATZETAN amabost edo ogei egunetik bein txandatz 100
litro urentzat

NAHASIZ CUPROSAN SUPER D. 311 (Gornia-rentzat) eta
400/500 gr.

DAFENE (Zorriarentzat)
100 c.c.

BENLATE (Gornia, auts-zuria eta abarrentzat) eta
60 gr.

PEPROL 80 (Arrentzat)
200 gr.

Lororean bota nai bada LINDASEPOL
SAGAR ETA UDARE LANDARETAN.

Amabost edo ogei egunetik bein txandatz 100 litro urentzat.
Baratzetako neurrietan.

NAHASIZ BENLATE (Gornia, auts-zuria...) eta
DAFENE L.40 (Zorria) eta
PEPROL 80 (Arrak)

P. O.

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gañera esne putzuak,
Oiek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRETERERI

Seksu eziketa

Zerbait txar eta izkutuko bezala artu izan dugu seksu arazoa. Ori aipa ere ez zitekean egin kristau jatorren artean. Ondoren-goak behar zirelako eta gizadia Sodoma eta Gomorraren antzeko egoera nardagarrian gal ez zedin bakarrik ematen zen ontzat ezkontza bera ere. Zeruko "atea" bera ere estuegia zen bi batera, uztarturik, sar zitezen.

Baia aurrak eta gaztetxoak jakin-min ez josiak egon eta neska-mutillak elkarrentzat grinatuak eta bata bestearentzat eginak. Eta zenbat eta gehiago kontu au gorde eta zenbat eta gehiago neska-mutillak elkarrengandik urrundu, orduan eta jakin-min aundiagoa eta elkarrentzat irrika biziagoa sortzen. Garbi ikusi ditugu jokaera onen ondorioak: larritasuna, ikara, lotura, kezka, gaixotasuna...

Badakigu eziera jator bat ematea ez dela ain erraza. Gu, geuk ere, ez dugu lehengo eziera txarra zeharo uxatu geure barrutik eta geure jokabideetatik. Bestalde nahiko moldakaitz gertatzen gera arazo au argitzerakoan. Eta zail zaigu askotan aurraren munduan sartzea eta beronen galderak ulertzea.

Baia zailtasun guztiekin ere bete behar dugun eginkizuna dugu. Ez dezaiokegu "or konpon" esan. Umeek eta gaztetxoek noiztako lukete gehienbat. Eta ez dezakegu, jarri behar ez diran langa eta esiak ipini, zuzendu. Giza izaerak, sentimentuak, maitasunak, seksoak eta besterenganako errespetoak eskatzen duena gogoan eduki behar dugu.

Gizartelariak, sendagileak, psikologoak, eta gai auetan jakintsu direnak dute itza. Legezizonen iritziak —debekuak edo aginduak— itz ortan oinarritu behar du. Gizonaren oinarritu behar du giza-legeak, gizabideak. Ez, noski, tabu eta mitotetan.

Baia bai gurasoak, bai ezizailleak eta bai irakasleak oso gogoan eduki beharko dituzte gizarteak tabu eta mito guztiak. Ez direla gauetik goizera kentzen direnak jakin beharko dute, alegia. Oso zentzuz jokatu beharko dute. Ez dezake guraso edo ezizaille batek aurrak izan behar dion itzala arinkeria batez gal. Ez dezake ekintzaille edo irakasle batek eskuartearen daukan ekintza arinkeria batez arriskuan jar. Zer irabazten dugu, bada, arinkeriatatik edo gaztetxoek biltokira joaten debekatzen badiete gurasoak, edo aurrak saillean ikastolatik ateratzen badizkigute?

Onelako lau arinkeria nahikoak dituzte gure etsaiek behar beharrezko ditugun ekintzak ankar gora botatzeko. Zer, gu uskeria batzuetan nahastea baiño oherik eta errazagorik, gu ondazko?

Benetan eldu behar diogu seksu eziketari eta askatasunari. Gizonaren osotasuna eta eldutasuna jokatzen ditugu. Barka ezinezko pekatua litzake arazo oni ihes egitea.

Baia ortarako arazoak eta zentzuz kendu behar ditugu guraso askoren iritzi eta uste oker asko. Gaurko gizarteak eta gaurko gurasoak dauzkaten iritzi, jokabide eta indarra ez gogoan artzea "inoxente" izatea edo "gaiztoa" izatea da. Eta inoxenteria, maltzurren eskuetan, gure galbiderako da.

Landu ditzagun eta esna eta argi gure gurasoak, eskura dauzkan aur eta gaztetxoak seksu alderdiaren jaun eta jabe izan ditezten.

TEKNOKRAZIA: Euskal klase berria

Berrogei eta hamar urte ditularik, ezinezko zait lana aurkitzea. Lan-eskaintza guztiek gaztetasuna eskatzen dute, esperientzia, agintzen oihitza, jendearekiko begikotasuna eta esperientzia... eta esperientzia... Planteamendu hau arras desbidezkoa dela begien bistakoa da, zeren eta adina baita eskatzen baldintza horiek denak eskura ditzakeana.

Zertarako du, bada, 45-60 urte-tako gizaseme batek, esperientziaren bidez eta bere nortasunaren desarrolloaz, gaitasunaren (kapazitatean) gailurra jotzea, edozein zer-nola dela eta momentuz bere jakintza eta lanbide alorretik at geratu behar badu, lana egiteko modurik gabe?

Kriterio hau jarraitzen dutenek eta lanbide sektorea gidatzen dutenek guzti hau jubilazioa 50-55 urtetara jaistearren egiten badute, ongi eginga legoke; bestela, gizaurrekako neurri bat litzateke.

Teknokrazia den klase berri hau dela iturburu pentsa dezakegula deritzat. Nik hemen orain irizkizun jarri nahi nukeena, euskal teknokrazia berria da. Honetan euskaldunok ez gara besteak ez bezala, nahiz eta demokrazian eta adinarekiko errespetoan haziak garalazko plantak egitea oso atsegin izan. Egia da bereizkeriazko postura hau kanpotik datorkiguna, baina badirudi gure teknokraziak bozkarioronartu duela. Gainera, teknokrata hauetarik gehienak abertzaleak direla esango nuke; baina, nire kezka edo nahasmendua zera da, euskal abertzale hauek, dirudienek, gero euskal gizartearen forma berei-

zian finkatzea proiektatzen dutela gaur, hots, gizarte hobea eta zuzenagoa, ezker-eskubiko denak kupida gabe kritikatuaz. Uste dut, lortu dugun bizi-maila ekonomikoa (eta ez beste bat) ari dela gure teknokraten subkondizientearen eragipena desarrolatzen, kontraesan negargarri honetara bultzatzen dituen eragipena, hain zuzen. Esplikazioa zera izan daiteke, euskal teknokrata hauek, beren buruak bestelako kontsideratu arren, arrazorrozki erori direla neo-kapitalismoaren sareetan, despertonatzaila eta herrikontzientziaren ukatzaile den bere kontsumo gizartearen amuzkitzat irentsiat.

Eta orain hona hemen zorigaitzez beteriko galdera bat: klase teknokrata hau al dugu gero euskal Herriko boterea edukitzea pentsatzen duena edo eta edukiko duena? Horrela izanen bada, egia uste dut gizarte zuzenago eta desberdin hori ez dugula ukanean, hor kanpoan gaur hain hedatuak dauden kontraesanek beteko baitira. Herria ez da asebate geldituko, geroz eta hobekiago baitaiki justizia zer den eta ez du folkloreak bakarrik etsiko, nahiz eta honetatik erruz eman bere sentimenduen atsegingarri.

Euskal teknokrazia honek benetak abertzaletasuna al dauka adierazten? Galdera honek gaurko errealitatearen azterketa sozial serio bat eskatzen du gure Herrian, nora goazen jakin dezagun eta Herriarekin Herriarentzat helburu zuzen bat aukera dezagun.

Eta bitartean, neure 53 urteekin, ate-joka nabil. Lana egin nahi dut.

J. Joxe REKONDO

TABU ETA MITOLOGIA

Maiatzean argitara den «Cuadernos para el Diálogo»-aren XXX-alean, bi artikuluz luze datoz ezkontzari eta dibortzioari buruz; eta orain arte gure gizartearen tabu izan harremanak berak, gaur arte mardarikaz iturri, sendimenduak azkar erroturik eta datozkeen ondorioz bikoteak zinez jabeturik dudelarik, ez dituzte kristau moralista guztiek besterik gabe kondenatu.

Hau guztia urrats gaitza da; baina, berriz ere, argia kanpotik etorri bide da Elizara, giza-askatasunaren sail hau jainkogabeek bultzatu dute, eta argi-egile ofizialen aurka ari da baztertzen oskurantis-moa arazo garrantzitsu honetan. Argia behin eta berriz ilunpeetatik bide dator. Ez da xehetasun apur bat, eta gazteek erreparatu egiten dute.

Problema honetan, beraz, gainerakoetan bezala, farisauek maite dituzten erregela eta agindu jeneraletatik urrundu, eta gizonari dagokion erantzukizunaren moralera ari gara pasatzen. Moralak gizonaren errespetua izan behar du oinarri, eta ez funtsik gabeko tabuak eta hertsikeri ilunak. Moralak, euskarazko hitz berriak egokiro dion bezala, «gizabidea» izan behar du.

Setsutasunaren arazo haur gogozkielarik, hortaz, emakumearen errespetua izan behar gidari nagusia; eta, hala nahi izan denean, datozkeen haurrekikoa. Eskubide osoa du emakumeak (gizonak ere bai, noski; baina emakumeak izan ohi du gaurko bikotean, gizartearen eta izadiaren aldetik, egoerarik ahulena) maitasunean eta setsutasunean bere nortasuna begiratzeko eta osatzeko; eta haren sendimenduek eta nahirik sakonek errespetu osoa merezi dute. Hauxe da freinu bakarra, ene ustez. Emakumea ez da arraren jostailu bat, PERTSONA bat baizik. Setsu-harremanetan, haurrik etorriko ez bada ere (eta gauza ageria da gaur setsutasuna eta amatasuna bi gauza desberdin izan daitezkeala) emakumearen sendimenduen begiramendua dago gailen. Gizonok hau aitortzea bidezkoa da. Maitasuneko harremanetan bi parte daude, ez bat; eta bion zinezko adostasunetik at ez dago setsu-zapalketa besterik. Adostasunean, berriz, tabuak erauzi behar.

«Macho ibérico» negargarriaren ipuinak zeharo baztertu beharra dago gure aldetik. Eta aski lan! Gizona eta emakumea BI PERTSONA dira; ez pertsona bat eta «maje-fesa» bat. Emakumeak bere dei berezia du emakume gisa, ez arraren eraskin gisa. Mahomet-ek esan omen zuenez, gizonak sartzen dira Alah-ren zerura; eta emakumeen loria... gizonen loria betestean omen datza! Mahomet-ek horrelakorik esan ez bazuen ere, oso sarturik daude euskal Herrian tanke-ra horretako iritziak.

Setsutasuna «a-priori»-ko tabuetatik liberatzea, horretara, guztiz be-

harrezkoa zen; eta oraindik ere lan gaitza dago sail horretan, ia dena eginkizun dagoelako. Jokabide burugabeak nagusi dira oraindik; eta funtsik ez duten debekuek eta ikarrek arunt betetzen dituzte gizonen gai hori (legearen mailan, bestalde, horretantxe dago) argi-eta-garbi aztertzen da.

Ia horrekin batera, X. Kintanaren «Behin Batean» azken liburua irakurri dut. Eta gainerako atalak, eta «Ukronia»-ko errazkeriak batez ere, neure gogokoak izan ez ditudala aitortu behar bdat ere, «Amore Maite» delakoa agertzen duen pentsakera-joera orain arteko tabu batzuen kontra artez doala gauza ageria da.

Setsu-harremanen arazoa, honetaz ez da dudarik, giroan dago.

Oraintxe, Uztailan, Metz-en izan den «LIX Semaine Sociale» delakoak ezkontza eta maitasuna izan ditu aztergaitzat; eta intelektual katolikoak berak, kasetetan irakurri dugunez, argiro eta lasai mintzatu dira setsutasunari buruzko gorabeherez. Aspaldiko partez...

Sail honetan, beraz, badago liberazio bat. Eta oskurantista ez garen guztiok jotzen dugu txalo. Hain zuzen ere guk geuk, orain dela gutxi arte iraun den tabu-giroa ezagutu eta jasan dugunok, jotzen dugu txalo gogozenik.

Ezen Erdi-Haroko atso zahar, agure edo senton ez garenok ere (berrogei bat urte izatea aski) tabu-giro hori osorik ezagutu baitugu. Orain dela oso urte gutxi arte, ezkontzaz eta maitasunaz hauxe zen erakasten zitzaiguna (ezkontzaren helburuak, alegia, nagusitik axalera):

- 1) Jainkoari haurrak ematea;
- 2) Haragikeriaren kontrako habespide lortzea;
- 3) Elkar-laguntza ematea.

Jasan dugun moral horren arabera, hortaz, setsutasuna eta maitasuna berezita zeuden. Setsutasuna haurrak izateko ez bestetarako erabilzitekean. Zenbat haur? Berriz ere berezkunde bat: setsua bate-tik, burua bestetik: nola gerta. Galdera bera pekatu: Jainkoak eman hainbat, bost, bederatzi, hamazazpi... Setsutasunak ez zuen helburu aipagarri bakar bat baizik: haurrak ematea.

Bigarren puntuan, halere, eta ikus dezakegunek, bazegoen setsutasunarekin zer-ikusia zuen beste helburu bat. Baina berau ere ez zen maitasunari buruzkoa, haragikeriaren kontrako («keria», jakina!) babesa izatea baizik. Alegia: setsutasunaren lohikerietatik, satsukerietatik, zikinkerietatik eta likiskerietatik ihes egiteko bide gisa.

Zeharo tabuak elikatzen zuen pentsakera hori gainbehera joatea, txalotu besterik ez da egin behar.

Hau gauza ageria da. Nahiz kontzientziaren eta filosofiaren mailan moral-zarrakaera, horrek askori ekarri dizkion kezkek eta zalantzak oso larri izan.

Metz-ko bilkuretan, esate baterako, setsuaren atseginak eta amatasuna elkargandik berezita presentatu dira. Eta, alderantziz, atsegina eta sendimendua elkarturik, baita elkarren elikatzaile eta oinarri gisa. Ezkontza-aurreko setsunen eta emakumeen arteko harremanak. Sail horretan gure gizartearen arras bizi da oraindik errutasun-konplejo arkaiko, oso eta nabarmenean. Ezer ez da zilegi: baina, batera, emakumea ohera edo sukaldera.

Badirudi, halere, batzuk ikusita bederen, tabu horiek hankaz gora botatzeko, beste mitologia berri bat eraiki beharra legokeala. Eta setsu-liberazio gisa, beste mito bat proposatzen da: alegia, emakumearentzat gizon kaskarinaren «supera-zioak» eskaintzen dira.

Hots, gizona eta emakumea ez dira berdinak; eta izanari dagokion partea ez du kultura-iraultza batek aldatuko. Nietzsche-gandik hasi, eta Freud-ek, Hesnard-ek, Simone de Beauvoir-ek berak («Le Deuxième Sexe» ikus) funtsezko liferentzia hori nabarmenerazi dute. Emakumeak BESTELA iritzen die setsutasunari eta maitasunari; eta erotikako bestetasun hori oso kontutan hartzen ez duten teoriak, emakumea berriz kateatuko dute beste muturretik.

Oso arazo zaila da hau, jakina. Izadiak eta Kulturak, giza-izanak eta gizarte-kutsuak elkarrekiko muga nun duten asmatzea baita karkoa.

On da, halere, tabu-girotik irte-ten hastea.

Eta, ahalean, mitologia berririk gabe jokabide egokiagoak bilatzen saiatzea.

LARRESORO

ZERUKO ARGIA

Zuzenadaria:

MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoi-ko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Berruan	300 pezeta
Korreo batasunetako orrietan	350 pezeta
Atzerrietako beste orrietan	370 pezeta
Aldez	Aurrez galdetu

Salmetan (ale bakoitza) 7 pezeta

ZENBAIt ga RA 72

BERRIAK

● Elgetarrek hots egin digute telefonoz. Ez omen dugu sail honetan Elgetako Haurren Euskal Jaiaren berri eman, ez eta bertako ikastolaren alde eratu zen jaialdiarena ere.

Arrazoi dute, noski, elgetarrek. Bistan dagoen gauza da ez dugula aipatu, baina ez behintzat aipatzerik nahi ez dugulako izan. Ez dezatela horrelakorik pentsa gure elgetarrek, ez aipatzearen arrazoiak bestelakoak bait dira.

Guk geuk sail honetan aipatu ohi ditugun «Berriak» bigarren eskutakoak izan ohi dira askotan. Hau da, ez digute —guti batzutan ezik— eratzaileek bere jakinarazten, hiruzpalau irakurle borondatsuk baizik, eta gehienetan, guk geuk, hor zehar, non-nahi jasotak eta bilduak. Gainera, sail hau asterokoa dugu, eta, gutienik, argitaratzen baina zortzi egun lehenago idatzia, eta hamar edo hamabost burutua.

Baldintza hautaz ohar ahal izanen dira gure Elgetarrek zergatik ez genituen haien jaialdiak aipatu. Jakin izan genduen Elgetako programaren berri, baina, berandutxo, nonbait.

● Hain zuzen, duela zenbait aste, gure herrikide, umetako adiskide eta irakurle den batek kalean ihardun zigun berdintsu hauzi beronetaz, hots, gure BERRIAK ez direla sarritan «Berriak», «Zaharrrak» baino.

Ez zen batere oker gure irakurlea, eta arrazoiak esanak ditugu goraxeago. Besterik ezean, gertatuaren berri ematea ere interesgarri izan daitekeela eta (elgetarrek lekuko), ahal dugun neurrian ari gara, gureak eta inorenak egiten.

Eta amaitzeko, aukeran datorrigu solasaldi hau, gure herrietako elkarte, bazkun eta antolamenduei eskari soil bat zuzen diezaigun, gutienik hamabost egun lehenago beren antolaketa eta eginkizunen berri eman diezaigutela, alegia, guztion onetan izan bait daiteke.

● Horietako berri zahar bat aipatu beharrean gaude. Arabatik datorrigu, eta Araba hain guti aipa ahal izaten dugu eze...

Uztailaren 12an, Gasteizen, Euskal Kanta Aldi bat eratu zen. Bertan ziren Xabier Lete, Lourdes Iriondo eta Benito Lertxundi «Ez dok amairu» taldekoak, bai eta Gorka Knörr idazle eta kantari gasteiztarra ere.

● Iruñeko Aurrezki Kutxa Munizipalak eraturik, antolatu berri da «Euskarazko Literatur Saria», eta ez nolanahikoa, lehen saria 100.000.— pta. hainakoa izanen bait da.

Honako sariketa hau Nafarroan euskal idazlerik ugaltzeko eta berriak sortzeko burutua da. Gaiak nahiz idazkeraz herri mailan abiatu daitezkeen, euskararen iraupenaren honetan, Nafarroako herriaren ezagugarri, eta euskal literatura —maila batetan behinik behin— herriarengandik urrutira ez dadin.

Parte hartuko duten idazlanak berriak izanen dira, noski, sariketa honetarako edozein gaiz bereziki burutuak edo osatuak. Gaiek herrikoak beharko dute izan, modu batez zein bestez, funtsean zer ikasi eskain dezaketena. Umerentzat moldatuak ere izan daitezke, bai eta bertsoz nahiz hitz lauz, egileren aukeran.

Mahaikoak Euskaltzaindiak izendatuko ditu. Guztiz bost, zeineta-

tik hiruk, gutienez, nafartar beharko du izan, nahiz eta euskaltzain izan ez.

Idazlanok 100 folio luze izanen dira guti gora behera, eta dagoen epea aurtengo Abenduaren 31an amaituko da.

● Aurtenez eratzeko da Baionako Euskal Etxean «Euskal Aste» delako bat. Irailaren lehen astean izanen omen da. Zenbait biltzar ospatu da oraingo harako astekeo programa osatzeko asmoz. Bertan izan dira Haritxelhar, Xarriton, Angele Errandonea Sarako andereñoa, Luis Haranburu-Altuna alegiara, bai eta Paris, Pau eta Bodeleko zenbait ikasle ere.

Oraindik programa zehatz mehatz ez dakigun arren, badakigu jakin Euskal Aste honetan, mintzaldiak, mahai biribilak eta arte erakusketak lau egunez izanen direla, ekonomiaz, irakaskintzaz, literaturaz eta artegintzaz.

Ekonomiaz, Hego eta Iparraldeko ekonomia aztertuko da. Gai honen antolaketa R. Kanblong jaunaren arduraren pean gelditu da.

Irakaskintzaz, Luis Haranburu-Altuna izanen da arduradun. Ikastolak eta Euskal Unibersitateak izanen omen dira hitzaldi eta elkar-hizketen muina.

Literaturaz, gaur eguneko euskal literaturaren zenbait alderdi erabiliko da. Halaber, poesia mahai biribil bat eratzeko da.

Astez, Debako Arte Eskolak saio bat antolatuko du. Gainera, edozeinbat euskal artista, nola musikoko, eskultore, pintore, hala beste zenbait arte mota lantzen duten euskal artistak bertan izanen dira.

Bestalde, hitzaldi eta mahai biribil hauen osagarri bezala beste zenbait ikuskizun, erakusketa eta ariketa antolatuko da. Gaur ere izanen da zerbait betegarri, hots, «Baga, Biga, Higa», Artza eta Leteren poesia iharduna, Sistiagaren filma etab.

Euskal letretako goren mailako jendea bilduko omen da Baionan. Inork joan nahi balu eman beza nork bere izena denboraz. Ostaturat izanen da Hego aldetik joanen direnentzat. Ehun (100) libera edo franko izanen da, gehienez, otordua eta loa.

● Ekainaren 29an., San Pedro egunez, Jesus Maria Arozamena hil zen.

Jesus Maria Arozamena Berasategi Donostian jaioa zen, 1918 Ur-tarrilaren 19an. Lege eta Maisu ikasketak eginak zituen. Kazetari eta musikologoa. Donostiako «Cronista Oficial». Espainiako «Sociedad General de Autores» delakoaren zuzendari.

Batez ere gaztelaniaz utzi digu bere obra guztia: San Sebastián, biografia sentimental. Donostia, Capital de San Sebastián. San Sebastián, paseo pro el anteayer y ayer. Jesus Guri. J. Usandizaga y la bella época donostiarra. I. Zuloaga, el pintor y el hombre. Donostiko kanta zarrak etab.

Euskaraz, lantxo bat baino ez digu utzi, Ene ixil-oiuak (Donostia, 1969) deritzan poema bat, alegia. Horrez gainera, zenbait artikulu ere idatzi zuen «Egan» aldizkarian.

AIPAMENAK

● Bergarako «Santamainako» baitaio agiriak beti dira aipagarri. Bizpahiru alditan aipatu izan ditugu sail honetan, parrokia hartan bataiatutako haur jaio berrien izenak. Denak ez dira izaten, noski, juzgadutan onartzekoak, gaztelaniazko itzulpenik bait du askok. Baina, agertzen duten giroaz aparte, beti aurkitu ohi ditugu izen bat edo beste, guztiz egunak ez direnak, azken baitaio aldiaren bezala, alegia: Aritz, Ainhoa, Itxaso, Unai eta Ioana.

Azken honi polit polita deritzagu. Ez dakigu, guk geuk, euskaraz den ala ez. Ez eta itzulpenik duen ala ez, eta itzulpenik egitekotan zein lizatekeen legezko itzulpena, zeren euskal izendegian «Jone» izena dugunez... zer izen ote dugu Nafarroako Erreginarena?

● Egunkari batetan irakur ahal izan dugunez, Canada eta USAko

350 indio inguru bildu omen da Vancouver-en Gerla-Dantzak Lehiaketa batez. Harako lehiaketa «reserva» (gizazologiko, alegia) batetan eratu da. Nonbait, indio koitatuak dantzatan bakarrik egin dezakete gerla, pintta pintta eginda, hori bai!

Bestalde, ume-umetatik uste izan dugu, harako Ipar Amerikako indio «azal-gorriak», txarrenean ere amerikarrak zirela. Ez genduen, ez, uste, batzuk kanadarrak eta bestek yankeek zirenik. Beti ikasten da zerbait.

● Hain zuzen, yankeek eman digute eregin apur bat. Zenbaiti ez zitzaion gustatu «Oskorri» taldeaz duela zenbait aste esan genduen. Zenbait garbi esan digu ezetz. Beste zenbaiti aurpegian igarri diogu. Zoriondu ere egi ngaitzute, eta Bilbaon bere ikasketan egiten ari den estudiantea nafartar batek primeran zegoela esan zigun.

Talde aurrerakoia omen da, ANALASUNAKO erredekzioko batek esan zigunez. Ez dugu uste, ordea, gu horren aurka joan ginenik. Dena den, aukeran datorrigu A.N. deritzan irakurlearen gutuna. Irakurleak ikus beza:

Kaixo hil!

Irakurri berri diat, «Oskorri» taldeari buruz, hik egin huen kritika. Ongi diagok —zenbait puntutan—; halere ezin ziteke aipatzeke utz, talde hunen meritorik. Lehenbizi tutik ere ez zekitela, eta orain nahiz ere «baldres» samar (bihotxa ta horrelako esanaz) goruntz egin dutela. Euskera, beraien asmoak betetzeko bide bat? Bso! axola! Euskarerriko talde guziek (nahi duten koloreko bidez) beti euskera erabiliko balukete, jende ugari gureganatuko genieke euskal alorrera.

Darraikiotan. Hau diok gero hik (guti gora behera): Yankeetarrak kritikatzan eta, ez ote dakite «Protest Song» delako hori Ameriketako sortu zenik? Hori guardasola alderantziz hartzea duk! Komunismoa —esate baterako— Errusian sortu zen lehenik, halere ezin esan, Leninek zer ikusi askorik zuenik Tsarrexekin! Ezta P. Seeger kantariak Nixonekin! Dena, dialektika lege bat duk!

Horixe bai, irakurle, ez duk ba izanen dialektika! Nik ez omen diat aipatu «Oskorri» taldearen meritorik. Nonbait aipatu beharra nian. Protesta-kantzak baliatzen direnek, ordea, ez diate gurasoen meritorik azaldu beharrik, guztiak akatsak. Txarrenean ere ez nauk ni guardasola alderantziz hartzen duen bakarra.

Dena den, hik dioenez:

—Ezin ziteke aipatzeke utz, talde hunen meritorik. Lehenbizi tutik ere ez zekitela, eta... Behar bada, talde hau aurrerazale dela esan zuenari nahi izan nioan erantzun, ez musikaren aldetik ona ala txarra esan zuenari. Bestalde, talde honen berririk eman diagu sail honetan, Lexona eta Iruñeko sariak lekuko.

—Talde guziek beti euskera erabiliko balukete... Hortxe diagok koska! Nonbait, gutiegi eta gaztelaniaren morroi erabili zutela esan nian.

—Yankeetarrak kritikatzan eta... Hik ulertu ez baduk ere, zertxobait gehiago esan gura nian, hots, protesta-kanta amaitzen ez duen inperialismorik ere badela, alegia.

—Hori guardasola alderantziz hartzea duk! Hik badiok... Bestalde, garrantzitsuagorik bazegoen ene aipamenetan barrena, eta hik salatzan ez duenez, ongi dagoen zenbait puntutan sartzen duela pentsatu beharrean nauk. Beraz, besterik ez badaukak, erabat ados niagok hirekin.

● Berrogeita hamar urte datoz orain, Uztailaren 24ean., «Santio» bezperan hain zuzen, Aita Plazido Mujikak lehen meza eman zuenetik. Berrogeita hamar urte elizaren eta Euskal Herriaren zerbitzuan. Ez dira gero artalak berrogeitamar urte!

Plazido Mujika Berrondo Urnietan jaioa dugu 1906 urtean. Ikasketak, Andoain, Oñe, Belgika, eta Holandan egin ondoren, 1922 urtean apaiztu zitzaigun. Geroztik, hor ibilia zaigu, misiotan ere nonbait, bere hiztegi ospetsuaren hi-

tzaurrean esaten digunez, behinik bere fitxak baino azkarrago eta bizkorrago joan zaio. Baina, jakina, txinduri eat horrez gainera profeta, askotxo eskatzea lizateke. Aita Plazidok bere hildolari jarraitu dio ganigiroki. Gaintzekook jakin dezagula beste horrenbeste egiten.

Zorionak ba, Aita Plazido, zuretzko eztaietan, eta diamantezkoak ere bete ditzazula opa dizut, eta euskaldun guztien onerako, esku artean darabilzun «Vasco-Castellano» amai ahal izan dezazun ez genituen euskal liburu zaharren eta ondoren EUSKAL HIZTEGI bat eskain diezaiguzun.

Aita Plazidok euskaratuak dira «Noni ta Mani» (Svenson) eta «Mendiko Argia» (F. Weiser), alemaneratik itzuliak. Oraindik gaztetxoentzat euskaraz ditugun liburu bakarrenetakoak. Gure hastapenetan, eta harez gero behin baino gehiagotan, irakurri ditugun nobela guztiz atseginak.

Badiu ere giputz-aditzaren paradigmak eginak. Bi sail erraz, argi eta laburretan, intransitibo eta transitibo delakoak, alegia. Sasoi batetan Deba bailadako alfabetatze ikasaldietan erruz erabili zirenak.

Baina, batik bat, Aita Plazido hiztegi egile dugu. Berak eginak dira «Latino-Español», «Griego», «Clásico» eta, noski, «Castellano-Vasco» delakoa, euskalduntzat, behintzat, bere obrarik baliotsuena. Aberatsa, ezin bestean. Amaikatzor urteren barrena moldatua eta bildua, txindurri maratzen gisa.

Behar bada, Aita Plazidoren hiztegia dugu euskaldunen artean egundaino gehien saldu dena. Hala ere, bada zenbait ezertarako baliok ez duela esaten duena. Nik neuk entzun izan diot Donostiako talde batetako euskaraz hiruzpalau hitz baino ez dakien bati «diccionario monstruo» dela, eta «monstruo» ororen bezalaxe, alferrikoa. Zenbait kanpai-hotsa entzun du nonbait, nondik nora datorren ez dakielarik.

Ehe esperientzia murriztuari zor diodanez behintzat, ene aztarren apaletan eta enekiko bilaketetan, utzi eta ahaztu ezinezko hiztegia deritzat Aita Plazidoren honi. Beti kontutan hartzekoa, filoi ikaragarri bat, mina jori eta ugaria.

Esku-liburu bat ez dela denok dakigu. Bere baldintzak dituela ere bai. Baina, noski, honetaz erurrik bada, ez da hiztegiarena berrarena, bere girotik, garaitik eta mugatetik atera nahi izan dutenena baizik.

Behar bada, Aita Plazidok ez du suete gehiegirik izan. Historia,

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gasteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko aziyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta aber

Torelavega'ko Perla Joan
etorriak

AMATIÑO

Elizaren berri San Pedroren bizarrak ikusten ditu on kosmek

BRASILGO ELIZA

Brasilgo egoerak guztia beharrez jarraitzen du, ematen duenez. Gauza bera dario zenbait gotzai argitaratu duen dokumentu tati. Sao Paulo Estaduko gotzaiena da, hain zuzen dokumentu hori; Ekainaren 6, 7 eta 8an egiten duten batzarrean idatzi dutena. Gobernari, eskabide larria zuzentzen diote, gizatasun apur bat eskatuaz. Legearen kontra eginko detentzioak eta poliziaen torturak salatzen dituzte.

Brasil barruan nahiz kanpoan ezagunak diren, dela gorputzaren, dela gogoaren, dela pertsonaren dintasunaren kontrako posturak eta egin-tzak salatu beharrez aurkitzen direla diote.

Detentzio asko eta asko, egiazko sekuestro gertatzen dela; ez dai-tekeela torturabidez bala aitorenik lortzeko; ez dagoela eragozterik atzitu defentsabiderako duten eskubiderik; beste inork ez dezakeela har bere gain epaileari dagokion eginpiderik; pertsonaren nahiz fami-liaren segurtzarik ez dagoela Brasilek bizi duen giroan.

Batefik, gertaerak agertzen dituzte, ez guztiz atsegingarriak benetan; bestetik, nazioko Konstituzioa eskutan dutela salatzen dituzte okertzat gertaera horiek.

Esan ditek, beraz, noizpait ere, gaurko munduan antolatutako de-sordenari egiten zaion salakuntzan, gotzaiak ere, piskana piskana, parte hartzen ari direla. Zer izanen ote litzake, mundu guztiko gotzaiak bide horretatik abiatuko balira? Baina, horretarako, marfilezko dorre asko utzi beharko lehenik.

IRAKASKINTZA KATOLIKOAREN PROLEMAK

Azkeneko txostenean (Z.A. 1972-VII-23), Mexikoko hiru ikastetxeren esperientziak jardun nintzen.

Halabaina, bada bestelako esperientziabiderik ere, munduan zehar, irakaskintza katolikoari buruz. Gaurkoan, Belgikako kasoa aipatu nahi nuke. Han, arazoari beste mutur batetik heltzen zaio: organizazio al-delik alegia.

Erresuma honetan (Beljikan alegia), gurasok eskubide osoa dadu-kate haurrak nahi dituzten eskolara bialtzeko. Hori dela-eta, katoli-koek maila guztitako eskolak eraiki dituzte: lehen, bigarren, unibers-titate mailakoak.

1958 arte, finantz-zailtasun gorrian bizitu zen irakaskintza katolikoa, irakaskintza pribatuari Estaduaren diru-laguntza guttiti zitzaioela bide. 1958an, politika alderdi desberdinak bat-egin zuten, laguntza hori es-kola pribatuak erabiltzeko. Ordudanik, aisago ibili izan dira es-kola pribatuak presuponeto normala Estaduaren bizkar zegoelarik; ha-atik, eskola berrien etxagintzarako presuponetoa ez zen sartzen lagun-tzabide horretan. Hori lortzeko, guraso katolikoek laguntasunera jo be-har. Eta, begi-bistakoa denez, hori bide urria besterik ez zitekeen izan.

Baina, irakaskintza Katolikoak ez zuen etsi, bere xedeei buruz, hori eta horrenbestez. Baizik-eta, azterketa sakonak egin ditu irakaskintza desartiloari buruz. Bere ametsak, honela labur ditezkeela esan daite-ke, J. de Aguirre-riren hitzetan (Razón y Fe, Junio 72, 533-540 or.): ir-a-kaskintza osoaren desartiloa planifikatua segurtatu, gurasoen gogoaren arabera, pedagogia nahiz ekonomia premien arabera eta Estaduak ira-kaskintzarako ematen dituen finantz-bideak zuzenbidez banatuz.

HOLANDAKO ELIZA

(Gotzai bat ezaritzea delaeta). Ekainaren 28an, Afrikar kardenala Aita Sainduarekin egona da. Aspaldi honetan, joan-etorri askotxo da-rabil, Holandatik Erromara bidean. Oraingo eraman dituen arazoeta-rik bat, haxe da: Roermond-go Gijsen gotzaiaren eta diozesiako kuad-roen arteko konpondu ezina. Gotzai hau, Aita Sainduak izendatu, egin eta ezarri zuen, diozesia bereko katoliko talde handi eta ekinago-aren aurka.

Hasiera bihurri hori aski ez bait litzan, badirudi, Gijsen-ek bere agintaritzaz buru-goi eta gogor samar hartu duela. Eta ondorioak laster azaldu dira. Zismaren bat sor ditekenez ere, hitzegin du norbaitek.

Dena den, Afrikara artean sartuta da, bitarteko-edo egin nahiez. Be-raren aurretik, Ekainaren 15ean, Erromara joana zen Roermond-go an-tzinako Bikario jenerala, gotzaiaren eta diozesiako kuadroen arteko harremanetaz dokumentazio pila bat eramanki.

Ekainaren 22an, berriz, Kalonjeen Batzarkide bi ere joan ziren Erro-mara, Kalonjeen Batzordeak ofizialki bidaliak. Hauek ere, jakina, go-tzaiaren aurkako kexuz.

Antolabiderik bai ote? Ausardituko ote da Erroma gotzaiak zokora-tzera? Pauso handi samarra izango litzake, Erromak ohiturik gauzka-nerako!

HELDER CAMARA INGALATERRAN

"Ezin ahantz genezake —esan du—, kristautasuna zati pribilegiatu ttiki baten erlijioa dela (munduko jendetza osotik % 10 ematen duena soilki) eta, halere, munduko ondasunetatik % 80 bere esku dadukala".

"Negargarri da —esan du bere tarte batetan—, gure Elizak han-kuetxei zuzen-zuzenean loturik daudela ikustea. Lotsagarri da, kristau izeneko zenbaitek, bere diru-erantzak, dela harmagintzazko etxetan, dela beren aurrerapide guztiak lehen-gaiak ateratzen dituztenen bizkar egiten dituzten etxetan egitea".

Beste tarte batetan, berriz, hau esan du: inperialismoaren estruk-turak ezartzen duen sozial zuzengabekeria "datzala funtsezko indar-keria: hori dela gainerako guztiak sortarazten dituen, tortura-bidea barne dela". "Funtsezko indarkeria" honen aurka lan egiteko eskatzen dio "minoria ekintzaileri".

"Oraingo estrukturalak gordetzearen, komunismoaren beldurra aurre-ra botatzea", arrisku handia dela eta aitzakia handia, esan du Kon-tuan edukitzea, "miloika Jainkoaren seme-alabak gizatasun maila az-piko bizitza" daramalakoa. Uztarri berean lotzen ditu komunista inpe-rialismoa eta kapitalista inperialismoa; alde haxe tarteratzen du bien artean: "bata (komunismoa) zakarragoa dela, eta bigarrena (kapita-lismoa) zuriagoa".

FRANTZIAN GOTZAIK NORK IZENDATU?

Toulousen (Frantzia), gotzai laguntzaile bat eman nahi zaio osa-sunez eskas dabilen Guyot artzapezpikuari.

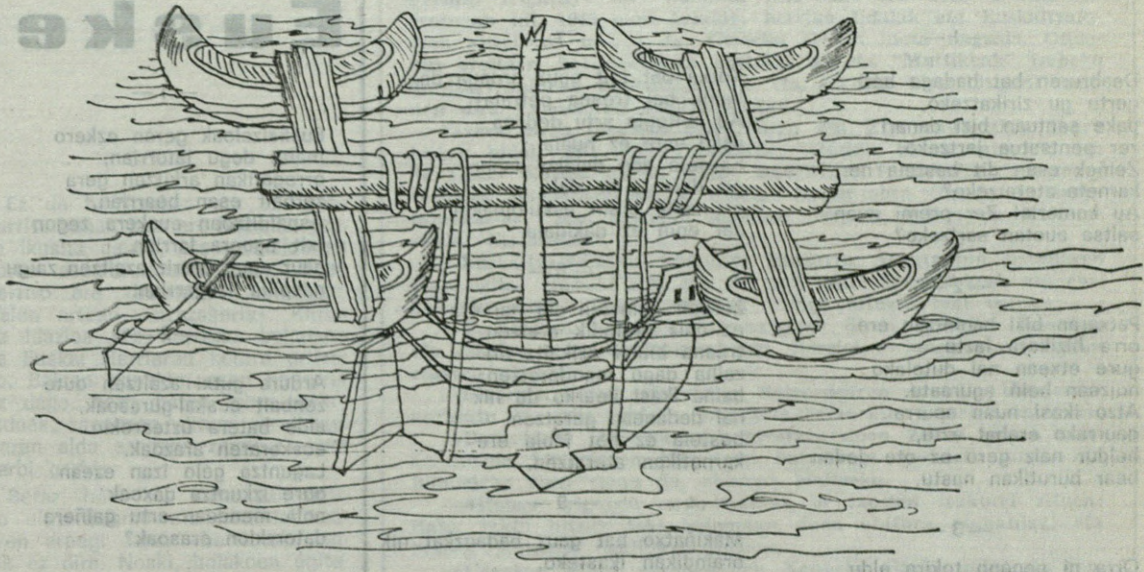
Hori dela-eta, Aita Sainduak aukeratze argia egin ahal dezan, dio-zeiako kristauei iritzia eskatu zaie. Presbyteriun kontseilutik batzorde bat hautatu da lan hori aurrera eramane dezan. Iritzia, nola apaizei hala laikoei eskatzen zaie; "diozeiaren gaurko egoeraz, bertako premie-taz eta bertan bizi diren gizakiek desiratzen dutenaz" eskatuko zaie iritzia.

Dagoeneko, galdekizun-zerrenda prest dago nahi lukeenarentzat. Egi-ten diren galdekizun-arteak, honako hauek datoz:

a) Azken urte hauetan lizak egun argitan agertzen duen aurpe-giari, aurrerabidezkoa ahal derizkiozu?

b) Zein, izanen dira, zure ustetan, ondorengo hamar urtetan, Eli-zak izango dituen prolema nagusiak?

d) Esazu, labur, nolakoa nahi zendukeen Gotzai izan dadin.

Pazko asteleena zen. Urrengo egunetik Sendagillearen esanei lo-tuta bearko zuen On Kosmek. Gaur-koa zuen azken eguna askatasu-nean. Biarkoa, biarko; gaurkoari eman diziogun berea. Bizirik ze-goan bitartean, zergatik egiñ ez bere entierroko bazkaria? Esan eta egin; Loyolako ostatu batean bapo bapo bazkaldu du; amaitezko, ziga-rro-purua On Kosmeren ezaletan eta patarraren gozoa ao sapajan.

—oO—

Askatasunezko egun arrek ordea, gaua ekarri zion On Kosmeri. Eta ez txantxetako: Gogoratze utsak biotzikera damaio.

Mutil koskorretan igerilari ona zen On Kosme. Murgil igerika oso gutxi autsiko zuten. Amaika aldiz, beste muktisu talde batekin, mur-gil jo oi zuen, ur azpian paper txu-ritan bildutako bost xentimoko bel-tza arripatzeko. Ango borroak, an-go elkar ito bearra. Azkenik, ordea, biriketako aizera amaitezkerakoan, ur gailera igo bear berriro auspoko aizez asetzeko. Estu eta larri, ate-ra oi zuen On Kosmek bere buru aundia leenbailen arnasa artzeko.

Oean, murgilka dabilfela esango nuke On Kosme. Lo kuluskek egi-

ten ditu, baiña arnasa artu gabe, ur azpian balego bezela. Bizitzeko arnasa artu bear ordea, eta bat batean estu eta larri esnatzen da aize pitin baten jabe egiteko. Lo kuluskak eten gabe zetozkion eta eten gabeko ito larrian, arnasa ar-tu eziñean gau osoa darama. On Kosme gizaajoa... isterretik ortza-ka egin zion Karporen zakurrari ere ez dio opa orrelako gau tris-terik.

Gau luze eta larri artan badu aski tenore On Kosmek bere bu-ruaz mintzatzeko:

—Kosme, Kosme, ireak egin dik. Pultsoari ezin diok eutsi. Arnasa gero eta gelago ari zaik estutzen. I agoen bezela, amaika ikusi dituk, zai eta zai, noiz baiño noiz azken arnasa emango duten begira: Ire ordua iritxi duk; ez aiz azitarako geldituko. Ordu larri onetan gauza bat duk ik ona: Testamentu egin bearrik ez deala; ire ondasun eta diruketarekin aserre aundirik ez duk sortuko ire familian. Baiña, ire arima? Ire arima, zer? Ik eman-dako asoluzioz amaika joan dituk pakean mundu ontatik. I, bakar ba-karrik ago; ire alboan ez duk ez apaiz eta ez fraillerik. Baña, Pu-lliki pulliki... gozo, gozo... Eriotza aurreko kar kar pitia ere asi aiz egiten. Agur, On Kosme, laster aiz

San Pedroren bizarren aurrean. Ze-ruko ateak irekiko ote dizkik?

—Kosme, Kosme, begira ezaiok aurtzarotik gaur arterañoiko ire bi-zitza tristeari. Une larri onetan ez ago bakarrik; ire bizitzako gaizta-keria eta pekatuak dituk ire adis-kide eta lagun; iretzat ez ezik, Eli-za eta mundu osoarentzat guztiz kaltégarri izan dituk ire pekatuak. Eta, egin bearrekoak egin gabe gel-ditu aizenean? Zer egin duk gizar-tetik zuzengabekeria kentzeko? Zer egin, ire erlari askatasuna ema-teko? Zenbateraiño jokatu duk za-paldun alde? Beartsuak, gaxoak, miseriaz jotakoak zenbateraiño mait-e izan dituk? Kosme, Kosme, zer egin duk? Ire bizitzak osto asko eta fruitu gutxi; esku utsetan joan bear duk Kristoren aurrera? Erruki aut, Kosme, erruki aut.

Burutik naastuta gelditu da On Kosme. Kezkak betetako biotza ler-tzeko zorian dauka; pentsamentu beltz aiek zokoratu nai litzake, ba-ña ezin; jira biraka dabil, loa era-karri naiez bere begi tristeeatara, baiña alferrik. Etsipena, desespera-zioa eta esperantza eza dotozko. Larritasun artan oean exeri da, ar-gia pizten du eta bere gelako or-man Kristo gurutziltzatua agertzen zaio. Bat batean On Kosmeren be-gietatik bi malkok txirrist dagite; Kristoganako uste osoa berriro er-netu zaio biotz barnean; uxatu di-ra etsipen eta esperantza ezak; pa-ke gozoa da On Kosmeren baitan.

—Kristo, gaur gaueko pekatua baiño aundiagoa egin ote dut gero sekulan? Zuregan uste oso eta kon-fiantza galtzea baiño pekatu aundiagorik izan ote ditek? Zenbat eta pekatariago gizona, orduan eta zuga eta zure errukian sinismen aundiago izan bear du. Pekatua... Zer da pekatu astuna? Zer ifernu-ra gizona daraman pekatua? Pe-katu astuna, Jainkoaren aginduak utsegitea baiño gelago da gizonak artzen duen postura bat Jainkoaren aurrean: Nik ez dut nai ezertxo ere Jainkoarekin; Jaungoikorik gabeko bizitza aukeratzen dut. Jaunaren ar-taldea, itzultzeko asmorik gabe, uz-ten duen ardia da egitazko pekarria. Aitaren etxea utzi eta Aita gabe bizi nai duana da pekatu astuna-ren jabe.

—oO—

Tirrin... tirrin... tirrin... Desperta-dorearen soñua zabaltzen da On Kosmeren gelan. Dena amaitu da, dio on Kosmek. Oea utzi eta San Pedroren aurrera joateko ordua lri-txi zait. Aurrera, Kosme, beldurrik gabe. San Pedroren bizarrak aito-naren bizar gozoak dituk. Zeruko ate aurrean duk eskuak zabalik on-gi etorri jator bat egiteko.

—Zer San Pedro eta San Krispin gero, Zirkio baterako pallaso bikai-ña intzake, Kosme. San Pedroren bizarrak ikusteko ordua iritxi zaie-nek, berritxukeitarako gaitarik ez oi diate eukitzen. Oa leenbailen sendagillearengana; oraingo, bear bada, izango dik eta zerbaiten kon-ponketa ire «PATATA» zaar orrek.

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Erduardo Chapeitia

OTSAILLEAN Getaria Kalera aldatzen gera

Getaria. 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

ELIZA EUSKAL HERRIAN

—Berri berria ez bada ere, berriki etorria da gure belarrietara: ehun ta berrogei ta hamarrenbat (150) apaizek, Araban, beren gotzaiaren dimisioa eskatu dutela. Aspaldiko urtetan ahotik ahora zebilena kon-tuan hartuaz gero, ez da harritzeko gauza. Harrigarriena, orain arte, bere horretan iraun izan litzake. Guztiz harrigarria, halabaina, eskabide hori haintzat hartua izatea izango litzake.

—Gipuzkoko Goierrri aldean, berealdiko sakramenduketak eginak dira azken aldi honetan: Sendotza sakramendua ematen aitua da Donos-tiako Gotzai jauna. Beasainen bakarrik, 2000-eko konfirmatu omen ditu. Gaur eguneko artzainen aldean, Xabierko Patxi tokitan geratzen da. Gauza handia bezala, berak esaten digu, hainbat jende bataiatzeaz besoak neke-neke eginik geratzen zela. Hori irakurtzean, askotan etorri zaigu burura, aho-bero samar ote zen gure Xabier. Baina, oraingoan, burua makurtu beharrean gaude. Baina, ironiak aparte, bat baino ge-hiago lasaitu zen Goierrri aldean lanketa horrekin. Legea egin behin-tzat! Munduan zehar dabilen prolema, Ebanjelizatze eta Sakramendu-ketaren arteko gakoa alegia, pastoralgintzaren berririk ez dutenen txo-rakeriak nonbait! Halere, zenbait parrokiak atzeagotu egin du Sendotza sakramenduaren arazoa, gertuera sakonago batetarako aukera ema-naz, nahi lukeenak garai egokigun hartu ahal dezan.

BERTSO BERRIAK

Euskeraren Egoera

— 1 —

Deabruren bat badago beti gertu gu zirikatzeke, pake santuan bizi danari zer pentsatua jartzeke. Zeinek esan dit bestela neri karneta ateratzeko? Au komeria! Zer premi nuan saltza auetan sartzeke?

— 2 —

Patxaran bizi banintzan ere orra bizikera lastu gure etxean nai dutelako noizean beñ egurastu. Atzo ikasi nuan apurra gaurrako erabat aztu, beldur naiz gero ez ote dedan bear burutikan nastu.

— 3 —

Orra ni nengon tokira eldu lasterkaren erreinua, baiña oraintxe antzeman diot bide onetik ez nua. Orko bolante, kanbio, argi, enbrage eta frenua! Inola eziñ danak moldatu, jaunak au da inpernua.

— 4 —

Maixu bat daukat erakusteko eta gaiñera naparra. ni bezelako burugogorak badu zerbaiten bearra. Nere kontura egin lezake berak nai ainbeste parra baiña ez du ark orrelakorik, ez da nunbait gizon txarra.

— 5 —

Lagunengandik entzunagatik makiñatxo bat prexkura pazientzian eraman bear, bada naiko errenkura. Kotxe biurri deabruzkoa eziñ ekarri eskura, neregatikan aisa joaten da berak nai duan lekura.

— 6 —

Bide zuzen bat ez det ikusten baizik guziak okerrak nere aurrean jartzen diranak jasotzen dituzte perrak. Maixu jaunaren erakutsiak neretzat dira alperrak, asi banintzan asi nintzan da pasatzen ditut ederrak.

— 7 —

Kotxe bat txit gauz erosua da, baiña bai tresna petrala! Au lantegia artu dedana asko uste ez nuala. karneta edo dalako paper ori dala ta ez dala or nabill oraiñ esku-oiñakiñ zer egiñ ez dakidala.

— 8 —

Zerbait agintzen asi nai eta ez naiz oraindik eratzen tresna biurri ezikaitz ori zailla dago menderatzen; baiña ikasi bearko du nik nai dedanean geratzen, bestela ez det inola ere karnetikan ateratzen.

— 9 —

Makiñatxo bat gauz badauzkat nik oraindikan ikasteko, esnatu premi ederra daukat karneta irabazteko. Ez det kemenik kotxe xar bati trabestuak erasteko, onak gaude gu gure etxean ezer agintzen asteko.

— 10 —

Zintzo ta otxan azaldu beti gabiltzan leku guzian bestela ez du luzitzen batek oso denbora luzian, bart arratsean baiño geiago eziñ jakiñ gaur goizian maixu diranen erakutsiak apalki entzun ezian.

— 11 —

Gaur asko gaude bestien mailan gu ere gaudelakuan gure akatsez oartu gabe zerbait bageralakuan. Erakutsiak jasotzen ere ez da zaill onelakuan! Ez degu bizi bear beñere, dana dakigulakuan.

— 12 —

Maixuak zenbat mesede egiñ dizkidan gogoratzen bere aurrian ezereztan naiz eskolaumien antzian, eta onela jarraitzen badu nerekiñ pazientzian «Montecristo» bat emango diot karneta ateratzian.

I. OLEA

— 1 —

Euskalzaleak geran ezkeru maite degu jatorrian, orregatikan arkitzen gera zerbait esan bearrian, Aspalditxoan euskera zegon txit egoera larrian, gaur egun berriz azaltzen zaigu naspilla izugarrian.

— 2 —

Ardura gutxi azaltzen dute zenbait euskal-gurasoak, alde batera uztearekin euskeraren arazoak. Laguntza geio izan ezean gure izkuntza gaxoak, nola mendeen artu gaiñera datorzkion erasoak?

— 3 —

Zori txarrean euskeraz dakin jende geiegi ez dago, jakiñagatik mintzatzen dana oraindikan gutxiago. izkuntza bati kalte geiago egiterik bai al-dago? ez jakitea txarra da: baiña ori askoz okerrago.

— 4 —

Beti zai gaude ta entzutean norbait euskeraz egiten, orduan zenbat pozutzen geran oso zailla da esaten, Aukera ori nai ainbat aldiz ez da ordea izaten, bat aurkitutzen baldin ba-degu besterik ez aldi baten.

— 5 —

Ez degu uste utsegiterik ondorengo au esan da, pekatutik aundiña emen zabarkeria izan da. Aurra izketan ikasten dute gurasoeri entzun da.

baiña euskeraz eziñ ikasi berak erderaz egin da.

— 6 —

Etzelako euskera ikasi bear zuen garaiean, ikusten degu nola dabilen zenbait ikasi naiean. Ori txikitan egin zeikean denborik galdut gabeen, itzein izan bazuten beren sukaldetako maiean.

— 7 —

Ikastolaren bidez euskerak artu lezake indarra, ala nai bada danok daukagu gogoz saiatu bearra. Askot izanik ez da naikoa aruntz joatea bakarra, andik kanpora ez baldin bada itzegiten barra-barra.

— 8 —

Milla laguntza bear dira ta ez dira gutxi izaten, beste batzuek naiz erakutsi nolako griña daukaten. Aurra ikastola baiña etxean latz erderaz itzegiten, orrelakoak bai ez dutela on aundirikan egiten.

— 9 —

Izkuntza nola dagon jakiñik au da gure erantzuna, nabaitzen degun urritasuna dala kezkatzen gaituna. Beste batzuen ametsa berriz nola egin batasuna, ez degu uste ori danikan lenengo bear deguna.

— 10 —

Batasunari ez genioke inoiz itxiko aterik, garbi esango degu ordea

ez degula nai H'rik. Lenez gaiñera ez baitakarki buru auste besterik, H'rik gabe ez al-legoke gure izkuntza batzerik?

— 10 —

Euskera batu ori agian genduke bearrezkoa, baiña ez luke bear ordea inoiz derrigorrezkoa. Orain lur-jota dagona bera ez al-da eder askoa? norberarena jasotzeakin oraingoz bada naikoa.

— 12 —

«H» izkiak bakar batzuntzat badu bere garrantzia aiek jakiña ez dute naiko inola ere kentzia. Baiña besteak aien gatkan era ortan beartzia eziñezkoa derizkiogu guztiak ondo artzia

— 13 —

Iritzi asko diran garaian gertatzen dana jakiña; gutxienean eztabaida ta sarri konpondu eziña. Orrelakoan izan liteken kaltegarriak aundiña bitartekoak ez izatea danak el-buru berdiña.

— 14 —

El-buru ori ez da besterik izkuntzari laguntzea, bakoitzak egin lezaken ura borondatez eskeintzea. Norberekeri ta setak bere onagatik atzutea, gaurko giroak eskatzen duan era arta jokatzea.

JOSE AIERBE

Loiola

Aita Kolbe Martiriari

Ainetzat berdin ziran polako, juduak eta txekoak, errukarriak oien eskutan erortzen ziran gajoak!

— 6 —

Arrokeriak jarri zituen oiek arro bezin ero, olako zerbait pentsatu bear gauzak ikusi ta gero. Berri tristeak zabaldu ziran gerra bukatu ezkeru, bildotsen gisa erre zituzten millaka prisionero.

— 7 —

Inork eztauka eskubiderik inuxenteak iltzeko, nor da gizona Jaungoikoari ortan aurea artzeko? Azer nolako agintariak errespetoa jartzeko, agintzen duna bere anaia labe batean sartzeko.

— 8 —

Lege ederrak jarri zituzten gizon oiek beren ustez, agintzen zeuden, baiña ez pentsa erriaren borondatez. Presoren batek anka egiten bazuen noizpait suertez, beste amabost iltzen zituzten faltatzen zanaren partez.

— 9 —

Negargarria gertatu zana kanpo konzentrazioan, millaka kaso badira, baiña bat esango det bertsoan. Gizon osoak badira pranko Kristoren artalde ortan, batek bizia eskeiñi zuen beste bat salbatzekotan.

— 13 —

O, Aita Kolbe, portatu ziñan zu santu baten modura, ejenploakin erakutsiaz predikatzen zendun ura; au ikusita pentsamentu bat datorkit neri burua: ori ezpada, zein joan ote da mundu ontatik zerura?

Manuel Matxain

Aiete

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR,ek

sukaldian

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

LIBURUAK

«Behin Batean» Liburuska edo hizkera zahar bat

Xabier Kintanaren azkeneko liburua irakurri berri dut. Liburuska honek ipuin batzuk dakazkigu. Nik alde batera utziko ditut liburu honen balore literarioak, eta liburuaren gaiak aztertzen saiatuko naiz.

Zein da, izan ere, liburu honen hari nagusia? Bistan dago, amets-tako herri bati buruz idatzia izan arren, alegia, Ukroniaz, gure herriaz eta gure egoeraz mintzatzen dela, eta gai nagusia hau dela: jeltkideek, hots, euskaldunek, guda irabazi baino hobeago izan dela, guda irabazi zutenek irabaz zezaten, zeren, jakina, jeltkideak (euskaldunak) burgesak baitziren, eta gainera —bekaturik larriena— euskal burgesak! Bai, hau da liburu honen gai nagusia.

Agian, ganorabako batzuek esango didate: —Zer diok motel? Liburu honetan jeltkideen «errazismoa» eta «garbizalekeria» soilik zirikatzen sartu da Kintana.

Hauk izaten dira ezkulturadunen eta inuzenteen hitzak, hots, «progrekeriaren» hizkera. Baina goazen harira.

Hau bezalako kasuetan egilearen nortasunaren bidez soilik edo lehendabiziz sumatu nahi badugu egikizuna, ulergaitza gerta lekigut. Bide honetatik abiatzen bagara, azalezko azterketa baizik ez genuke egingo. Are gehiago, esan genezake, idazle baten asmoa eta berarentzako liburuak duen esangura subjektiba ez datur beti batera haren esangura objektibarekin.

Liburuak historizko eboluzioan eta

giza-bizitzaren barreneko harremanetan aztertuz gero bakarrik, arki dezakegu haren esangura objektiba; sarritan kreatzaile berarentzako ezezaguna izan dena.

Norberaren eginkizunen bestelakotasun amaitu-ezinezkoa izanagaitik ere, eginkizun horien azterketa aurrerakoia eta zientifikak berexi behar ditu zati nagusiak nagusi ez direnetatik.

Azalezko itxurak alde batera utzirik, idazten ari naizen liburuaren gai nagusia gorago ipini dut, alegia, gerra denboretan euskal burges tipiek, euskaldunek, jokatu zuten papera salatzen eta paper horren kontra burrukatzen. Zergaitik orduan eta gaurko benetako klase garaile eta nagusiek ere debelopatutako papera ez da liburu horretan salatzen? Argi eta garbi dago, egileak, nahi ta nahi ez, eta ohar-gabeen bada ere, klase hauen kontexturan jartzen bait du bere burua. Noski, baten batek pentsa lezake oharkabeen baldin bada barkarriago dela, konturatu gabe hala egiten diren gauzak askoz ere barrenagotik sortzen direla; askoz ere adierazgarriago direla.

Honetaz, Kintanak egindako liburuaren tesisa giza-mailen kontextura konkretu batean jar dezakegu, hots, orduko klase-inperialistaren kontexturan. Horregatik haren burua behin eta betiko agertu duela, eskerrak eman beharko dizkiogu Kintanari; horri, nahaspilan bizi baino, askosaz garbiago eta komenigarriago bai deritzat.

Ez da harritzekoa eta ez gaitu harritu behar. Izan ere hamaika gauza ikusita gaude, eta euskaldunen aurka aspaldi erabili ziren zioak berriro ere «berrituta» datozkigu. Haien artean «arrazakeria». Kintana idazlea ere horretaz baliatzen da Euskal Herriaren kontra aritzeko. Baina honekin, esan beharrik ez dago, herri baten lehen esku-bideak zapaltzen dituen arrazakeriaren alde azaltzen zaigu Kintana garbi garbi.

Beraz, bera eta antzekoak betiko ultra-razismo eta nazionalismoaren arpegi zahar «berrituta» baizik ez dira. Noski, holakoen egitekoa hemendik aurrera zein izango dan jakiteko, historian ikas genezake.

Zeren, egia esan, Kintanaren tesisa hauek berezitasun handirik ez daukate; badirudi, adibidez, Kintanak guda aurreko denboretan indalezio prietok Bilboko Udaletxean orduko euskal kulturaren kontra esandako hitzak irakurri baliosa orduko klase inperialistarek.

Edo-ta, Bilboko egunkari batean guda ondoren Esteban Bilbaok idatzi zituen artikuluen antzekoei derizkiet «Behin Batean» liburuaren zati batzuri, esangurez eta hitzez. Tesisa eta hitzak Esteban Bilbaoren parekoak; azkenean durangarrak jarraitzaile zintzo bat arkitu duela esan dezakegu. Bejoandeiela eta segi bide horretatik!

JOHAN TREBINO

Haurtxoa: Zigoinak Paristik ekarria ote?

Kozicharow/Sartori
Euskaraz, Dionisio Amundarainek
Ediciones Paulinas, Zailla (Bizkaia), 1972
Banatzaila bakarra: Jaunaren Deia, Lazkao

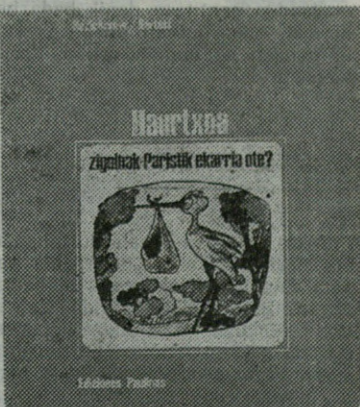
Liburu hau, jatorriz, italieraz idakibatua da, 1970-ean. Jakin mina, esateko, haurraren bizitzia guztia. Guztia jakin nahi du. Bere galdekizunetan, bada barruti bat, egundoko garrantzia duena: seksu eta honekin loturik dihoan arazo guztia. Asko eta askotan, zer edo nola erantzun ez dakizula uzten zaitu: zenbaitetan, zerorri prantatu gabe zaudelako; batzutan, nondik hasi ez dakizulako; bestetan, zer galdatu nahi duen ez dakizulako, beraren munduan sartzea zail zaizulako.

Seksu arazoaz tabu bat egitea ez da, inolaz ere, biderik egokiena. Inondik ere, hobeago, arazo hori es-

kuarki, normalki erabiltzea. Bide egokia ematen du, liburu honetan datozen mailako galderak egiten hastean, haurraren eskuetan liburu hau, edo antzekoren bat ipintzea; eta gaiari, haurraren begietan, inportantzia gehiegi emateke.

Idazki hau euskaratu haurretik, azterketa koxkor bat egina da euskaratzailea: gaztelerakoa hartu, eta ama bati utzi zion 9 urteko alabari eman zezala; haurrak hartu, irakurri eta honela dio amari: «ama, hau dena banekien». Nondik? Auskalo! Nola?

Guraso askoren premia ikusirik hartu zen liburu hau argitaratzeko asmoa. Seksu-heziketa eginkizuna ez dezake bete liburuak, besterik gabe. Baina, gurasoei eta besteei laguntza handia eman dezaiekela, dudarik ez: bere irudi eta testoa ongi aztertuak dituzte egileek. Kontuan izan dute, anatomia eta fi-

siologia ezagutzea garrantzia handikoa delarik, ez dela nagusiena hori; ttikitandik seksuaren zentzuaz jabetzen joatea baizik.

Euskaltzaindiko Batzarra

Joan den ekainaren 30ean, arratsaldeko 4retan, Euskaltzaindiak bere hileroko batzarra egin zuen Donostian, Gipuzkako Diputazioaren jauregian.

Hona hemen batzarrean erabilitako gaien mamia:

—Auritze-n, irailaren 10ean, «Larreko» euskal idazlearen ome-nez egingo den jaialdiaren berri eman zen. Jaun hau (Pablo Fermin Irigaray) hiri honetan jaio bait zen 1869 urtean eta Iruinean hil, 1949 ean. Jaialdia herriko Udalak eta Euskaltzaindiak antolatua izanen da. Goizeko 11etan meza nagusia. Ondoren oroitarri bat agertzeraz emanen da eta «Muttikoak» izeneko dantzari taldeak dantzatuko du, eta azkenik hiru hitzaldi emanen dira Larrekoren oroitzapenetan.

Etzera diren liburuaren berri eman zen. Etor editorialak liburu hauek bidali ditu: G. Trintxerpe, «Zorion baten zainak»; eta M. Lasa, «Novela Berria Hego-Amerikan». G. Arestik, «Flexiones verbales empleadas por P. Axular en su obra Gero»; J. Haristohelhar-ek, «une propriété soulevée vers le milieu du XIXème siècle: Etchauria».

—Euskaltzaindiaren hurrengo Batzarra Arantzazun uztailaren 28an egitea erabaki zen, eta ondoren aditz batzordekoek eta euskaltzain osoek bilkura bereziak izango dituzte toki berean.

—Euskeraren irakaskintzan saiatzen diren Bizkaiko ikastetxe eta eskolen zerrenda irakurri zen. Beroiei zorianak eta eskerrak ematen zaizkie.

—Bigarren aldiz Alfabetatze Batzordearen Araudia batzarrera aurkeztu da, egin zaizkion orrazketa batzuekin. Onartua izan zen.

—Donostiako Ordezkaritzak prestatu duen Zortzi urtera arteko eskola hiztegiaren hiru zati batzarrera aurkeztu ziren, eta hilabeteko epea eman da, oharrak bialtzeko.

—Alfonso Irigoyen euskaltzainak bi txosten irakurri zituen: Bata, jakin hitzak toki batzuetan duen ohitura esanahiaz; eta bestea, jabearen deklinazio kasuaz.

—Udazken aldera emango den Xepelar Sariaz mintzatu zen. Donostiako Centro de Atracción y Turismo-k eskeintzen ditu sariok. 12.000 pezetakoa lehenbizikoa, 8.000koa bigarrena, eta 5.000koa hirugarrena.

—Antonio Zavalak euskaltzainak Bertsolari Txapelketak berriro egiten ari den ahaleginen berri eman, zuen.

—Jean Haritschelhar euskaltzainburu orde eta Bortoleko Unibertsidadeko irakasleak, gomit egiten dio Euskaltzaindiari uda honetan Unibertsidade hartan egingo diren ikastaroetara. Euskalerria XIX mendeko lehen erdian, izango da ikastaro hauen gaia.

(Euskaltzaindiko Prensa Bulegoaren Agiria)

ANDIMA IBINAGABEITIA SARIA SARI ARAUDIA

- 1) Azkeneko urteetan bezela aurten ere, EUSKERA LAGUNEN ELKARTEAK (E.L.E.) izenburu honekin, urteroko saria eratzen du euskal idazle eta jakintsuentzat euskeraren indarberritze, sakontze eta batasuna helburu hartuz.
- 2) Elkarateak sortua danez gero, bere ardurapean hartzen ditu idazlan sari honen antolatze, zabalte, epaltze eta sari-emaltza.
- 3) Saria bakarra eta eman beharrekoa izango da, 1972 azaroaren 1ean, Andima zanaren heriotza urte-mugaz, bere zenbatia USAko 1.000,00 dolarrekoa izango dalarik.
- 4) Gaitzat EUSKAL IKASTOLETAKO TEXTOAK hartzen dira, hamar urtetatik hamabost urtetarako ikas-mailak osatzeko bereziki.
- 5) Texto horretan edozer gai erabil ditek: ala Fisika, Kimika, Historia, Geografia, Matematika, Teknologia, Biologia, Fisiologia, Elizti, tabar, edozernahi gairi buru emanaz. (Enziklopedia Botanika, Geometria ta Antropologia ez ezik).
- 6) Lanaren luzeak 32/22 ehuneko (zentimetro) orrian eta bi lerro unez, 200 orrialdetik goruzkoa beharko du izan, marrazki edo apaingarriak kontuan hartu gabe.
- 7) Lan hau lehen-idatziak (originalak) edo euskeratuak izan ditezke.
- 8) E.L.E.'ren gogoia da lana EUSKERA BATUAN idatzia izan dadin. Halere, edozein euskalkitan egindakoak onartuak izanen dira.
- 9) Urte beteko epea ematen zaio egillerei lan-saritua argitaratzeko. Horrela izan ezik, E.L.E.'k bereganatuko ditu lanaren gaineko eskubide osoak. Hartzen diren beste lan guztiak antolatzaileen eskuetan geldituko dira.
- 10) Lanak Abuztuaren 30erako bidalgo edo korreoan ipiniak beharko dira izan E.L.E.'ren zuzenbidera. Apartado 51.730 Sabana Grande —Caracas— Venezuela —Andima Ibinagabeitia Saria— aurrez idatziaz. Lanak azal-buru (lema) batekin izenpetuak izango dira, azal-buruaren giltza beste beste batean «Andima Ibinagabeitia Saria» —GILTZA— argi jarriaz eta zuzenbide berdinera Igoziaz.
- 11) Araudi hau aurrera eramateko nolanahiko eragozpenik sortuko balitz, E.L.E.'ren zuzendaritzak erabakiko luke.

Caracasen, 1971 Azaroaren 1ean.

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

mallabia

Aurrerakoen ere zeozer esan neban ikastetxe barrie buruz, baina gaur ere badut zerbait esateko. Esaten denez, datorren irailean hauz guztietako umeek ikastetxe hoietara joan bhearko dute. Horrela bada, herritarrok itxaroten dogu autoren bat jarriko dutela hauz bakoitzetik umeen joan-etorriarako, bestela guztiz zaila egingo jake Gerenako 6 edo 7 urteko haurrei oinez Maillabiraino joatea.

Beste aldetik, orain herrian eta hauz-etan dagozan ikastetxeak hutsik geldituko dira, eta guzterik tokirik txikiena ere ez duenez beren gauzetarako, eskari bat egin nahi deustoe herriko agintariei, eta da: Ikastetxe barrietan edo lehen dagozan etan toki bat egon dedilla gazterien zereginetarako, hau da, dantzan ikasi, solfeo irakatsi, jaietako ontziak gorde eta abar.

Garbi dogu agintariak nahi izan ezker, lortu laiteken gauza dala eta gure herriko agintariak herriagaitik arduratzen direla ikusteko era egokia dala ere bai.

Ekainaren 11an, Urizar aldeko Antonio Deunaren ermitan jai ikusgarri bat izan genduan, bertan. Mallabiko OINASTARRI taldeak bere lehenengo agerketa egin eban «Arrautzalokak» antzeztuz, baita Ondarruko KRESALA haur taldeak txistu soinu eta abesti ederrak eskaini.

Errómeri alai batekin amaitu zan eguna.

TXURRUKA

markina

KARMEN-JAIK

Erriko jaietako agirian (programan), asierako agurrean iaz irakurritakoa ez dogu aaztuta. Ona emen an etorrena pizka bat laburtuta:

«Jaiak, erri baten urte-betetzeak dira. Gure artean, urte bat geiago jausten jakunean, egun orretan jai egin eta alkarregaz poztuteko jitura dago. Erriak be, urtero jai egiten dau, gaitera jausi jakon urte berria gogoratuaz.

Erriak KARMEN-JAIK ospatzen baditu, bizi-bizirik dagoelako da, eta guztioi: artean osatzen dogun nortasun bat daukolako. Erri au, berton jaioen eta gugana etorritako dagozen artean egiten dogu. Erria guztioi egiten dogunez, emengo jaiak be guztionak dira. Jaiak, atsedena artu, nasaitu eta jolas egiteko dira, bizitzako aldapan-gora bear ditugun indarrak artzeko. Ez gure arazoak aaztuteko.

Jai-aurreko leenengo agurra egi-tean, asmo au daukagu: atsedena artu ta jolas egiteko izan daitezala egun oneek, alkartzeko eta bata-beste obeto ezagutzeko. Alkarrekin egun pozgarri batzuk igaroteko, leenengo batzen jakin bear dogu, baiña batez be geure erria dan Markina-Xemein-en onerako batu eta jo eta ke lan egiten. Batasuna jolaserako eta batasuna lanerako...

Urteen joan-etorriak pentsatu eragiten deusku, eta etorkizunari begira joandako urtea azzertzea ona izaten da. Guk, ataltxo onetan, ori egiterik ez daukagu. Barri-emoteaz naiko dogu oraingo. Baiña jai-aurreko egunetan, igazitik ona dagon aldea, pizka bat gaitetik bada ere, bai azzertu nai genduke. Ez dogu

uste dana laiño baltzez ikusten dogunik, atzerakada aundia ikusten dogula badiñogu. Zergaitik atzerakada au?

Erriko jaiak bai, baiña erriaren jaiak ez diralako. Igaz, naiz ta gauza asko ames utsetan joan, erriko alkarrekin ibilli ziran jaiak eratzen. Jaietako «Programa» ere, aspaldiko urteetan erdera utsez argitaratu izan dana, igaz bietara atera zan. Aurten, leengo oitura txarrra jo dabe barriro ere. Jaiak, goitik-be-era eratuak izan dira, goiko jaun eta jabelez dagozanak nai izan daben moduan. Inork ez dau ondiño txistik egin; lagun-arteen esamesak, baiña besterik ez. «Goiko jerarkia» orrei aginpide osorik ez dabela erriaren gain, Erria bera dala agintari, guk dakigula, batek bakarrik esan dautse udaletxeko batzar ariki baten. Orrela aurkitzen da Markina-ko erria KARMEN-JAI bezperan: euskal-kutsu barik.

ZERUTXU Dantzari-taldea dantzan egitekotan da. Ez luke mire egitekoa izan bear erriko talde batek bertoko jaietan dantzan egitea, baiña gagozen egoeran, inork ez eban olakorik itxaroten. Arduradun batzuek, eurek-eureta batetza emotean, ezta-baida sortu da. Gogorik onenaz, baiña ez dogula ZERUTXU-KOAK unteza buru-buruan jo, uste dabe batzuk. Inoren jostailu izateko mantso-mantso aurrean jarri ete garen dagoz.

MARKINA-ESKUALDEKO SINDIKATOEN BATZARRA

Batzar orretan, Amorotó, Giza-buruaga, Arbazegi-Gerriakiz, Berriatua, Etzebarri, Lekeitio, Markina-Xemein, Mendexa eta Ondarruko arazo batzuk azzertu ditue izparringietan irakurri dogunez.

Batzar orretan azzertu diran arazoetatik, emen geienek gogotan dagozanak eta guztion kezka diranak, oneek dirala uste dogu: Lantegi-arazoa, Irakaskintza arazoa eta bide-arazoa.

Markina, ogibide bat artzeko eskola bat dago Parrokiaren babespean. Ortik urtetan daben mutilik geienak, erritik kanpora joan bear izaten dabe lan-billa. Au tamalgaria da eskualdeko buru dan erri baten. Irakaskintza-arloan bardin-xamar gabiltza. E.G.B. mailan ondo orniduta gagoz. Geiegi ere bai, bear-bada, orain egiten ari diran Eskola aundiok leendik dagozanak irunsi eta ittoko dituen arriskua dago-ta...

Goragoko mailletan, oster, ez daukagu ezer eta Ondarru ta Durangoko Institutura dabilta emengo mutil asko. Joan-etorriko gastuak, jakina, gurasoen gain.

Markina aldeko bideez ez dago ezer esan bearrik. Emen inguruko guztioi dakigu Trabakua ta Urka-regi aldeko bideak, gaur itzuli ta biurruneak ez dirala gaur-eguneko kristauen bideak...

PELOTA-TXAPELKETA

Markina GAZTE ALAIK era-tuta Pelota-Txapelketa bat jokutzen ari dira Markina eta inguruetako gazteak. Markina berton ez dabe jokutzen, pelota-tokia erriarentzat itxita dago-ta... Erri bakoitzetik bikote bi azzaldu dira. Oraingo ez dakigu nortzuk doazen aurretik ezta beste zertzeladarik ere. Poztuten gaitu onelako txapelketak. Bestela, jolas-tokirik ere ez dago-ta, emengo gazteria «Toldo» aurrean eguzkia artzen ikusten dogu ezereen kezka barik.

Il onen 19an, aspaldiko urteetan, umeen jai izaten zan. Aurten ez dago ezer. Egun orretan bertan,

Murietarantz urtengo dabe Markina-ko umeak. LIZARRA (Estella) ondoko erritxo ori aukeratu dabe aurren ere uda igaroteko. Egun pozgarri eta onuragarriak opa deusteguz ume eta enparauei.

ZERUTXU ALKARTEA

azkoitia

HERRIKO JAI NAGUSIAK

Herri batzuek ospatuak dituzte, besteak jaietan dihardute eta gure «andamaxe» ere urreratzen ari dira. Oraindik ez dugu egitarauaren berririk, baina zihur gaude ez dugula ezer berezirik izanen. Pelota partiduak, tanborrada, eta horietatik kanpo ezer gutti. Euskal giro eskasa nabaitu dugu azken urteotan festetan eta izan ere bizpahiru lagunek jarraitzen badute jaiak antolatzen... Baina aurrerako herriko Elkarte guzien artean ez ote dike zerbait egin?

HAURREN AKANPADA

Hil honen 23, 24 eta 25ean, Toki Eder deritzan lekuan eta Anaitasuna Mendi Bazkunak eratuta, haurren akanpada bat izanen da, aurreko urteetan ere antolatu izan da eta merezi duela deritzkiogu. Toki zoragarria da aurten hautatu dutena, ikusmira liluragarria bai dago eta ibilaldi ederrak egiteko erraztasuna ere bai. Xalogarria mendizaleok egiten ari zireten lana. Oztopo eta neke ugari izanagatik gogor zabilazte, jarrai, jarrai, zeren frutuak jaso nahi badira, hazia egun erein behar bait da.

IKASTOLA

Ekainaren 25ean eta ikastaroaren bukaera bezala, gure ikastolako haurrak herri meza eta jaialdi zoragarri bat eskeini zizkiguten. Eskertzekoa eta ordaindu ezinezkoa urtean zehar andereñoek egin duten lana. Gurasoak pozik urtearen buruan haurrak ikasi dutenagatik baina bestalde kezkatu azken aldi honetan gartatu diren zenbait gaurzagatik, izan ere gure Herrian sator dextente dago eta... Baina kontuak kontu Azkoitia benetan euskaldun sentitzen denik bada behintzat, hain geurea dugun ikastola galtzen ez dugula utziko, deritzkiogu.

MISS HAUKERAKETA

Beste urteetan bezala aurtengoan ere herriko elkarte guziei deia pasatu zaie bakoitzak neska bi hauta ditzan, gero Pelota Tokian izanen den jaialdian Azkoitiko erregina eta damak ateratzeko. Entzun dugunez Kimu elkarteak ez duela parte hartuko adierazi omen du, ez bait dire berak dituen asmoetan horrelako jaialdirik sartzen. Elkarte honen iritziz, festa horretan emakumea gauza bat bezala erabiltzen da eta gainera jaialdi hori gaurko konsumoko gizarte honen eraketa bat besterik ez da. Zeharo ados gaude Kimukoekin eta emakume bezala eskertzen diegu eman duten pausoa zeren guk ere gizarte osatzen dogu eta pertsona izanez gero gauza bat bezala erabiltzea ez zaigu lakot. Gaurko gizarte egiturak horrelaxe azaltzen dizkigu gauzak eta guk ez dugu onartzen emakumea horrela ipintzea. Badirudi Kimukoek emakumearen arazoaz jabetuak direla baina ba daude beren buruak oso iraultzaileztat dauzkatenak eta hala ere Kimuk eman duen urratsa onartu ez dutenak. Azer nolako iraultzaileak!!! Gizonezkoek bakarrik osatzen ote dute gizarteak?

donostia

Donostiako, Amarako «Donosti-Berri» Elkarteak «FANDANGO ETA ARIN-ARINAREN EUSKAL HERRIKO V. HAUR TXAPELKETA» antolatu du eta Uztaren 29an, larunbata, ospatuko da. Easo enparantzan, arratsaldeko 4.30 tan.

Hona hemen Txapelketaren araua:

1go. Bertan parte har dezakete 14 edo urtetik beherako bikoteek.

1gn. Neska mutil guztiei dokumento bat eskatuko zaie; bai Eskola liburu, bai famili liburu eta abar, dituen urteak onartzeko.

3gn. Mahaiburukoak, euskal dantza kontuan munduko gizon ospetsu eta egokienak izanen dira.

4gn. Nahi eta nahiezko bi dantzak, fandango eta arin-arin, txistulari talde batek joko ditu.

5gn. Mahai burukoak, bikote irabazlea aukeratzeko, dantzaera eta jazeraren jatorrasuna, kontuan hartuko ditu.

6gn. Sariak:

1koari:	2.000 peza eta trofeo
2gnari:	1.500 " " "
3gnari:	1.000 " " "
4gnari:	900 " " "
5gnari:	700 " " "
6gnari:	600 " " "
7gnari:	500 " " "
8gnari:	400 " " "
9gnari:	400 " " "
10gnari:	400 " " "

Donostia kanpotik datozen bikote guztiei 200 peza dieta gisan emanen zaie.

7gn. Txapelketa honen arauaz, sortuko lirakeen zalantzak, antolatzailerak, mahaiburukoak laguntzaz erabakiko ditu.

Izendatu nahi duzen guztioi idatzi zazue zuzenbide honetara:

Donosti-Berri

Amara 4-bajo - Donostia.

mutriku

4GARREN MARGOLARI SARIKETA

1.—Sariketa, uztailearen 25ean izango da, «oleo» erakoak bakarrik onhartuz.

2.—Euskal Herrian jai, edo bizi direnek parte hartzen ahal izango dute.

3.—Parte hartu nahi duten guztiek, uztailearen 25 ean, goizeko 8 etatik 10'30 etara Udaletxean bilduko dira izena eman eta margo-oihalak izenpetzeko; bertan Mutrikuri buruz gai bat margo dezaten.

4.—Eguerdiko 14'30 rako bakoitzak bere lana Udaletxeara eraman beharko du.

5.—Honen ondoren, herriko zenbait elkartetan bazkari bat eskainiko zaie parte-hartzaile guztiei.

6.—Bazkari hontan parte hartu nahi dutenek, sariketa baino zapi egun aurretik, txartela bidali beharko dute beren izena emanez.

7.—Margoen artean aukera egiteko parte-hartzaile guziak 17 etan, Udaletxean elkartuko dira, une egokian adieraziko zaie aukera hau zein eratan gertatuko den.

8.—Honen ondoren sarien partiketa izango da. Eta abuztuaren 6 arte irekirik iraungo duen erakusketa-salmentari hasiera eman-go zaio.

9.—Lenengo saria mereziko duen obra Udaletxearen esku geldituko da.

SARIAK

1.—Lehen 8.000 peseta eta urrezko medaila.

2.—Bigarren 3.500 peseta eta zilarrezko medaila.

3.—Hirugarrena 2.000 peseta eta brontzezko medaila.

lazkano

IKASTOLA

Hile honen 11an (asteartez) Ikastolako Batzar Nagusia egin da Batzarren egitekoa, Junta berri-tzea zen.

Esan ditek, Ikastola, gero eta tinkoagotzen doala. Piskana indartuz doan landare antzo; oinez ikasten ari den haurraren antzo. Baina, gaur egun, hain haur ez delarik; beregain, esateko, baizik. Orain zenbait urte, zenbait eragozpen zela eta, beneditarrei Ikastolari eskua botatzeko eskatu zitzaiz: Legearen aurrean, beren babespean hartzeko alegia. Beneditar komunitate osoari arazoa aurkeztu zitzaizolarik, ez zen inongo oztoporik agertu proposapenaren aurka, askoz guttiago ere; aitzitik baizik. Gainera, gauza ageria zen ordurako, herriak agertua zuela bere heldutasuna Ikastolaren arazoa aurrera eramateko. Eginbehar guztia, beraz, guztioi ezagutzen dugun «zulotxo» betetzea zen; ez zen lan handia (lan arazoa izan zitekeen, zerbait izatekotan, eskabidea ez onartzeko arrazoin bakarra). Eta heldutasuna, gero eta nabarmenago agertu da: zertan harrotu beharrik ez zegoen zailtasunak galditzeko ahalmena azaldu du herriak, beti.

Bestalde, Ikastolan beneditarrek dadukaten zeregina, herriak bere gain hartu ahal baleza, gisa guztietara hobeago izanen litzakeela, dudarik ez dago. Baina, badakigu, zenbait ezindura gaintzea, herriaren esku ez dagoela, gure herrian baitipak. Hori dela eta, esan beharrik ez, beneditarrek ez dutela, orain ere, zeregin hori, ez hartu ezinik, ez hartu nahi ezik (nor-bait bestela uste duenik balego, barka zebait, baina agerian esateko eskatuko nioke). Gainera, esan behar dut, beneditar komunitateak, hartu zuen eginpidetxo bestetan sartu beharrik, ez duela uste izan: bazekien, herria gainerako arazoetarako lan bazela, eta uste horretan jarraitzen du. Bestalde, legerkoa deritzat irizpide horri: subsidiaritate delako printzipioa haintzat hartzea besterik ez da, ba.

Dionisio Amundarain

ZERUKO ARGIA
BIZKAIKO ERRI
AUETAN
SALTZEN DA:

MARKINAN

M. Loli Aginaga,
Artibay, 24

SONDIKA-ASUA

E. Astarloa

LARRUSKAIN

Parrokia

GERNIKA

Ruiz Bustillo

ONDARROA

M. Zulaika

BILBAO

Libreria Armendariz

Dr. Arellano, 50

Libreria Azkategui

Cinturera, 4

Libreria Bilbaina

Plaza de los Mrtires, 2

Libreria Verdeo

Correo, 7

GALDAKANO

J. Altuna

Urreta, 34

ABADIANO

J. F. Zubero

S. Prudenziolo, 7

ETXKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'ozu

ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabilli beti

Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboia bakarra
Etzeko-andrearentzat neskamerik egokiena.

JABON LAGARTO!

TXINPARTAK

AZPEITIKO KOOPERATIBAK

Azpeitian, azken urte hauetan lantegi berriak eginak dira, lan-erak berriak: kooperatibak.

Berak sortu ziren batez ere, funtzio sozial bat betetzeko: lan-postu berriak sortu, herriko zenbait beharri erantzun..., laneko egiturak aldatuaz gizonaren osotasun nagusiago batera heltzeko asmotan.

Sorreratik gaur arte lgaro diren urteotan, ikusi dugu nola joan diren lan-postu berriak sortzen, hezikera profesional bat iristeko erraztasunak ematen, partizipazioa eta, ab. Bestalde herriko zenbait beharri bere laguntza zabaltzen. Laguntza hau batez ere, herriko haur eta gazteek beren ikasketak aurrera eraman ditzaten izan da. Aipatzekoa eta beharrezkoa izan den laguntza.

Bainan denbora aurrera dijoan bezala, egoerak ere aldatuz joan dira eta eginkizunak ugaltzen.

Horregatik kooperatibak ere, ene ustez, beren ekintzak ugaltzea behar duen daude, beren egiturari erantzun zuzen eta zintzoago bat emateko.

Egun, Azpeitian, gazte multzo bat arkitzen da, beren ikasketak garai onenean, beharrek eraginda ikasketak utzi eta lanean ari direnak. Hauetako askori behar-beharrezkoa zaie beren jakintza laburra gehitzea eta mardultzea, gaurko gizartean nor izan, eta zerbait egin nahi badute.

Kooperatibetan ere, hasera eman ziotenengandik at, empresaren hazkuntzak eraginda jendetza berri bat bada. Jendetza honen artean, antz arkitzen da beren Estatutoak ulertuak egiten zaizkienak edo batera uertzen ez dituztenak, batzuek hizkuntzaren zailtasunagatik —Estatutoekin ez baitaude beren hizkuntzan (?)— eta beren jakintza urriagatik besteak. Estatutoekin bezala gertatzen zaie enpresaren eta gizarteko gora-beherekin ere, behar eta hazkuntzaren buruz ezer entzun eta ikasi gabeak direlako.

Baldintza honen ondorio bezala, hauek ezin lezake izan ez partizipazio berdinik ez gizarteko kontzientziarik.

Gaur egun hauen egitekorik nagusia lan asko egitea da, produzioa ugaltzea eta diru asko irabaztea, eta horrela izaera, makina bihurtuaz, produzioarentzat bakarrik biziaz. Gizonaren beste eginkizun eta beharrik ikusi gabe.

Azpeitiko enpresa kapitalistetako langileak eta kooperatibistak badituzte egiteko berdinak eta behar berdinak ere.

Alderdi honetan «konsejo sozialek» badute egitekorik, Alajaina! Bai kooperatibetan eta bai herrian.

Edo eta, Azpeitiko kooperatibak, egin duten apurraren lozorroan geldituko ote dira?

IRAOLA

Urola hibaia, Azpeitian zehar.

EMAKUMEA ETA LANA

Emakumea lanean sartzea izan da azken denboraldi honetako gizarte-fenomeno garrantzitsuenetako bat. Gertakizun honen aurrean ez dira falta izan aurka aterak direnak, zenbait, lanetako emakumearen ahuleriari, iraunkortasun urriari eta erresponsabilitati ezari atxikiaz.

Gaston Richard-ek dionez, «Emakumeak bere herriko ekonomian zenbat eta gehiago esku-hartzen duen, bere gizarteko aurrerabidea hainbat eta obeagoa du, eta zer esanik ez bere egitekoa famili barruan».

Guztiok dugu lanerako eskubidea, baina zoritxarrez, egun ez da horrela gertatzen, are eta gutxiago emakumeontzat, nahiz pertsona garen lanean eta gizartean toki bat izateko garaia heldua izan. Emakumeok pertsonak bai gara eta pertsonaren ezaugarri funtsezkoena bere ahalmenak hedatzea da.

Ezkontza medio dela eta gizarteko egiturak eraginda, emakumeak geure lana uztera behartuak gauden bitartean, ohartuki pertsonak murrizten ariko gara.

Azpeitiko errealitatea ikustea arras interesgarria zaigu, eta beharrela ohartuko gara zenbaterainoko «Lan-postu eza» dagoen emakumeontzat. Telefonika lantegia iriki zenean, pixka bat estalia gelditu zene arazo hau, herriko nekentzat lanbide bat izan bai zen, baina gaur teknikaren aurrerapean direla ta bertako lan-postuak mugatuz doaz.

Bestalde, azkenaldi honetan nabari da muelle lantegietan emakumeoi sarrera ematen hasiak direla.

Pixka bat sakonduaz gero, ikusiko dugu emakumerik ez dela arkitzen zuzendaritzako lanetan, bai zik eta gizonaren menpean daudela beti. Arazo hau ez da Azpeitiko bakarrik, guztiz orokorra da, eta lanpetasun honen ondorioak emakumeok jasaten dugu.

Gaurkoz agerian dugu gauza hau da, alegia emakumeok produzioaren behe-mailako elementuak garela, gizonen bako bako alokairu tipikoak jasoz, nahiz eta lan berdinean ihardun. Gertakizun honen arrazoiak zera da, emakumearen lan-saria gizonen irabazien osagarri bezala hartzen dela. Noiz arte sufritu behar dugu egoera hau?

Lana egiten duen nesken egoera azaldu dugu oraingo, baina bada beste sail bat gora-behera batzuegatik lanbide sarituari utzi beharrean arkitzen dena, hots,

emakume ezkonduen saila hain zuzen.

Ekonomia ikuspegitik begiratuaz, enpresei ez datorkie ongi emakume ezkonduak lanean jarraitzea, ez omen dio behar hainbat irabazpide ematen eta horregatik enpresa batzuek, lanari utzi dezaioen izugarriko ezkon-sariak proposatzen dituzte. Kooperatibetan berriz hautatu beharrean gaude, edo ta, ezkontzari uko eginaz lanean jarraitu edo lanari uko eginaz ezkondu.

Gogoan hartzeko beste arazoa urtero ikasketak bukatu eta lan-postu baten beharrean dauden neskena dugu.

Arras ikuspegi ilana sumatzen dugu lan-postu berrien aldetik, lehen esan dugunez emakumezko gehienak hartzen dituen lantokia Telefonika da, baina hau erdibideko soluzio bat izan den bezala desastre bat izan liteke, zeren eta automatizazioak lankide berrien beharra moztuaz gainera, Centrala bera ere deuseztatze arriskuan jartzen bait du: beste nunitzera eramango ote duten otsak ere badira. Arazo hontaz eta bere ondorioaz jabetuak gara.

Gaurko produzio-erak irauten duten bitartean, ez da harritzekoa gauzak horrela egotea. Ez gara orain alderdi hau sakontzen hasiko, baizik eta gure jomugak iristeko mesedegarri ditugun bideak azalduko ditugu.

Lanari buruz irikitasun bat sumatzen diogu emakume ezkonduari, orain arte azaldu diguten baino zabalagoa bait da emakumearen eginkizuna, eta horregatik, gero eta gehiago dira ezkondu eta gero lanean jarraitzen dutenak.

Planteamendu honek gure lanean gaudiz garamatzi, orain arte gizonarentzat gordeak dauden zenbait postutara iristen. Hau batik bat, ezkontza dela eta bere ikasketari arrazoirik bilatzen ez dioten ikasleak diogu.

Azpeitiko neskek ezinbestekoak ikusten ditugu:

a) Gure kooperatibek beren Estatutoak berriro ditzatela, gizon eta emakumeen erositasun berdina emanaz.

b) Enpresek egiztatu dezatela legeak diona, «lan berdinari alokairu berdina».

d) Emakume ezkonduak lanean jarraitzen duen eran, beren haurrak utziko dituzten «guarderi» beharra izango dugula.

—OOO—

Azpeitiko neska talde batek.

**BIZKAIKO BANKA - ETXEARI
ESKA LASAI**

GASOLINA - TXARTELAK

Eska gasolina-txartelak Oiek eskuan badituzu, ez duzu sosik ordaindu beharrik. Bota gasolina eta eman txartel auetakoak gasolintegian.

Bizkaiko Banka-etxeak jasoko ditu zuk gasolinte-

gieta utzitako txartelak. Banka-etxeak ezarriko du zure liburuan zure izeneko zorra. Au da gasolina ordaintzeko era berria. Beraz lasai eska dezaiozuke Bizkaiko banka-etxeari.

BANCO DE VIZCAYA

Autorizado por el Banco de España con el n.º 895

«ZUBI» IRARKOLA

OFIZINETARAKO GAIK
Liburu eta eskoletako salgaiak

S. Ignazio, 46

Pablo VI, 7

Urrutizkiña: 81 17 55

— AZPEITIA —

COOPERATIVA OBRERA DEL MUEBLE

ERREDIZETAN BEREBIKOA. GAURKO

AIDKOAK BATEZ ERE

Landeta auzoan

Urrutizkiñak: 812100 - 812131

— AZPEITIA —

«muebles OLATZ» S. A.

GURE EROSLEEI JAI ZORIONATSUAK

OPA DIZKIEGU

Landeta auzoan

Urrutizkiña: 81 17 40

— AZPEITIA —

Fammic, S. A.

Sukaldeko makiña.—Industri.—Etxea.—Patatak zuritzekoa.

Eragin eta nastekoak.—Ontziak garbitzekoa.—Ogia eba-

kitzekoak.—Pure-Sakatzaileak.—Aragia xeetzekoak.—Na-

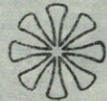
asleak.—Ebakitzekoak.—Arraillatekoa.

Urrutizkiña: 81 18 90

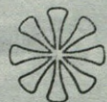
— AZPEITIA —

Muebles

LASA

ERAKUSKETA

San Ignacio, 36

Urrutizkiña: 81 15 72

— AZPEITIA —

IBARZABAL

JAZTETXEA

SOINEKOAK NEURRIRA UDARAKO

NIKI ETA JANTZI GAIK

Urrutizkiña: 81 14 72

— AZPEITIA —

Loiola Erredizak

ERREDIZAK

Urrutizkiña: 81 12 16

LANDETA - AZPEITIA

TAMAI LANTEGIAK

ZURA LANTZEKO MAKIÑAK

Urrut.: Etxekoa: 81 10 76

Lantegia: 81 11 69

Arrabal de monjas

— AZPEITIA —

MUEBLES

FERNANDO OLAIZOLA

GAUR-GAURKO LO-GELAK

eta

LIBURUTEGIAK

Landeta Industri-auzoan

Urrutizkiñak: 811937 ta 811465

— AZPEITIA —

Odriozola, S. A.

PAPEL LATZAK HERMES MARKAKOAK

OIAL LATZAK HERMES MARKAKOAK

AKABATZEKO OREK - PULITZEKO PASTAK, MENZERNA MARKAKOAK

Landeta auzoan

Urrutizkiña: 81 21 76

— AZPEITIA —

GAMBIL ERREDIZAK

GAURKO ERAKO ERREDIZAK

Landeta auzoan

Urrutizkiña: 81 18 40

— AZPEITIA —

LAMINATZEKO TA FORJATARAKO MAKIÑAGINTZA

BLUG IBERICA S. A.

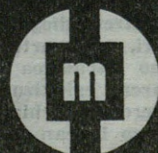
— Elektrohdrauliko Kutxara eta Olagarroak.

— Txatarra, itsas-ontzi eta abarren montaketak eta usteko makinak.

Juan XXIII s/n.

Urrutizkiña: 81 12 48-49

— AZPEITIA —

danona

TELEFONO 811640 (LURAS)
AZPEITIA (Gulpuzcoa)

DANONA

MUEBLE LANTEGIA

Urrut. 81 16 40 (iru-ari)

AZPEITIA

CAJA LABORAL POPULAR

Lankideen auzo aurrezki ontzia

LANBIDEAK SORTZEKO, HERRIA GORATZEKO, GAUR ETA GERORAKO

AZPEITIKO OFIZINAK: SAN PELAYO, 7
URRUTIZKIÑA: 81 21 99

AZPEITIAR GUZIEI S. IGNAZIO JAI ZORIONTSUAK OPA DIZKIE

— AZPEITIA —

BERRIAK

AUTOBIDE BERRIA

Autoen menpeko zibilizazioan bizi gara noski. Gure herriko gurdibide zaharrak murriztegiak egin zaizkigu, egungo «trafiko» izeneko mus-truo horrentzat.

Goizeko zortzirak eta eguerdiko hamabiak, ez dira izaten atseginak Landeta inguruan. Hango zarata, presaka, eta hestura! Nor baino nor lehenago iritxi nahi, zaldien laisterraren antzo.

Herri problema ezin larriago honen arduraz kezkatutik, bide berri bat egiten hasi zaizkigu, duela hilabete bat edo beste. Betor betor amaierako eguna!

HERRIKO LIBURUTEGIA

Aspaldiko ordez lehengo egun batetan sarreratxo bat egin nuen Herriko Liburutegian. Bizpahiru mutilkozkor ikusi nituen tebeo izeneko erdal horriak maixiatzen, eta gainontzean apal mordoxka bat hutsik. Esan beharrik ez nerau ere zelatari gisa joan nintzela, gehienik behintzat. Tapa-tapa hasi nintzen apalez-apala liburuak aztertzen, jirabira osoa egin arte. Han ikusi ahal izan nituen, Galdos, Cervantes eta beste erdal idazleen obrak. Euskerazko liburu bat bera ere ez nuen ikusi ahal izan. Gainera aitor behar dut erdaldunen artean ere, falta zirela Etxegarai, Gurrutxaga eta Artetxe.

Liburutegiko arduradun eta zuzentzaileei eske gotor bat egitera auzartzen naiz: Hutsik dauden apalotarako ez lirake gaizki etorriko, ez oitsagarri izango ere gure Orixe, Lizardi, Mitxelena, Salbador Garmendia eta Larresororen euskal liburu bikainak.

Oraindik garaiz zarete jaunok! Berandu bada ere, Euskerari egin diotuzten mezipretxua konpon dezakezue.

BI MAIXUREN IRAKASKINTZA

Mikel Atxaga eta Joxe Mai Aranalde maixu iaioak, Etxegaraiko gelan izan ditugu hiru egunetan. Euskeraren Joskera edo Hitzurrena gai har-turik, bi maixuok ederki asko agertu zizkigun Euskal sintasiaren xehe-tasunak. Ikastaro honek g ehiago luzatu behar zuen, edo sarriago eratu behar genituzke horrelako saiokak. Hain premiak zizkigun! Gainera be-learena egin eta ezer ordaintzeke agurtu genituen, bi maixuak. Bego hitza emanik! Burges ohitura galtzeke, txuleta jan bat emango dizuegula.

ARRAZAKERIA

«Hau duk umoria utzi alde batera...»
Noiz nahi ez gara umore onian egoten, baina hartan garenean ere, nola asma agertzen?

Bertso zahar batzuk abesten ari ginelarik, erdaldun batek albotik «racismo, eso es puro racismo»... Asaldagarria? Bai zara. Gure Herrian (eta ez Granadan) dena posible da («esan deiotan esan ez diten» urruz-tildarrak maiz erabiltzen duten atsotitzak).

Asaldagarria zera da, alegia mende honetan zehar gure Herria ma-darikatzeko, sasi-sozialistak, radikalak, integristak, jaimistak, moskuistak eta pekinistak: argudio berdina darabilketeela. Beraz ez da gaur goizeko Jelea.

Gara batetan madarikazio honen abangoardian sasi-sozialistak ziren, baina urteen gupilak ezarri zioten akiduraz; aldaldi berri baten pre-mian arkitzen ziren.

Ordezkontza pekinisten gelditu dela? Ez gaitu txunditzen, denak ba-rruti batean bazkatzen bait dira.

Ordezkontzalari berriok amateur jator guziet dagokien eraz, «arraza-keriaren» madarikazioa berpiztu dute. Ikastolan: elijiozeria eta arraza-keria. Politikan: burgeskeria. Herri arazoan: jeldikideria, e.b. Hitzik egiteko noski hispanoameriketari, Pizarro eta Cortesen arraza «ahuldua», indartzeko oihukatzen ari direnengatik. Txintik ez arraza egunez lanean ari ziren euskal proletarioak makilka erauzi zituenengatik, Hitlerrekin elkartu zirenengatik, «gristinoeraz mintza» agintzen dutenengatik. Ama-teur berriok sekula santan irakurri ote dituzte Prieto eta Riveraren mi-tinak? edo ta Pradera eta Maezturenak?... Gehiagotan pentsa behar genduke euskal atsotiz jator honetaz: «otsoari erortzen zaio kalparra, baina ez larrua».

Bukatzeko bertso antzeko bat bota nahi nuke, umorea galtzeke.

O! Felipe boteretsua
bezain karismatikoa,
zure herentziaren ondoren
masoi eta katolikoa,
historian ez da izan
beste bat horrelakoa,
miresleen otoitzak
ez dituzu badaezpadaoak,
aurki eginen ahal zaitue
santuen ohore artekoa.

ANATSAN

«Etxaniz» Jaretxea

(LOIOLA'KO SANTUTEGIAREN ONDOAN)

Urrutizkiñak: 812004 - 811170

— LOIOLA - AZPEITIA —

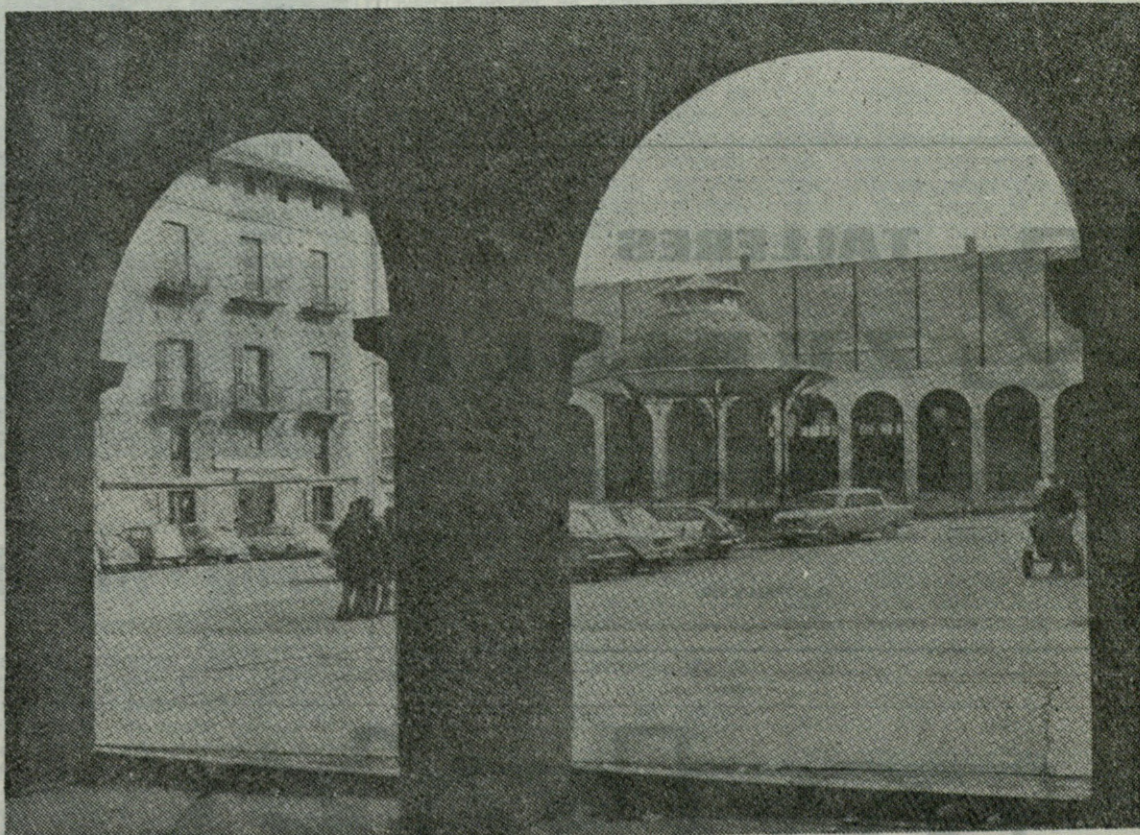

Hotel Izarra

Urrutizkiñak: 81 11 03 - 81 20 07

AZPEITIA

Azpeitiako «Lurgintza» elkartearen asmoak

Plaza zaharra

Baserriaren egoera larria dela, askotan entzun dugu. Orain artekoan ongi hitzegin eta ahal den gehiena kendu, egin zaie nekazari-iei.

Baserriarrek berriz beren aldetik soiki jokatu izan dute gehienetan, behar bada kontzientzia faltaz eta egoeraren arreta haundirik gabe.

Nekazari arlo hau hurbilagotik ezagutu nahirik, «Lurgintza-ko» zu-zendariengana jo dugu elkar-izketa bat egitera.

«LURGINTZA» HAU NOIZ ETA NOLATAN SORTUA DA?

«Lurgintza» aspalditxoko lanaren frutua da, baina kooperatiba-ko lege araudia, 1971 Apirillaren 17an bereganatu zuen.

Nola sortua den esatea berriz, ez da hain erraza, zerbait egin na-hi izandut duten guztiek bezelaxe, baserriarrok ere aspalditxoan bu-ruan genduen horrelako zerbait egin nahia, baina alderdi askota-ko zailtasunak denbora galduarazi digu.

Hauxen daukagu esan beharra: baserriarren elkarte hau ere beste elkarte askoren antzera, lan asko egin ondoren sortua dela.

NOLA ERATUA DAGO ELKARTE HAU?

Elkarte hau, legediaren aldetik kooperatiba da, eta kooperatiba guztien antzera, «Lurgintza» ere bazkideek hautatutako Junta Rek-tora bat dauka. Junta Rektora hau da, beraz, Elkarte honen zuzentzaile eta arduradun. Zuzendari hoiek elkartearen egin behar diren lanak egiteko, langilleak daukate.

ZEINTZUK DIRA ELKARTE HONEN HELBURU NAGUSIENAK?

Elkarte honen helburu nagusia,

baserriarren desarrolloa indartzea da, eta horren burutapenez, bide hortarako serbi dezaketen zerbi-tzuak, martxan ipini edo egitea.

Elkarte honek ara zer lan dara-mazkien bere eskuartean; —base-rritarrei, etekiña ateratzen duen bere baserri hortako, diru kontuak egiten erakutsi eta eramaten la-gundu; —baserriarrek izan ohi di-tuen zenbait katramilla zuzentzeko lanak egin, lege arazoak argitzen lagundu, aseguro eta beste paper ofizialak egin, eta beste hainbat paper zuzenketa.

Baserriarrentzat, negu garaian (Azarotik-Apirilera) ikasketak an-tolatu; ikasketak hoiek; baserriko teknika ikasetai buruzkoak izan ohi dira. Baserriarrek teknika ba-rriak sortzen ari diren hainean, hoiek erakutsi eta era-berritze ho-rrek eskatzen duen modura base-rri hori antolatu eta zuzentzeko argi bideak eman.

ZEIN DIRA «LURGINTZA-REN» OZTOPORIK NAGUSIENAK ETA ZER LAGUNTZA DITU?

Baserriarrek Lurgintza-ko edozein elkarte bezelaxe «Lurgintza» ere, oztopo askoren artean arkitzen da. Gaur egun munduan zehar sortzen ari zaizkigun harrigarriko aurrerape-nen artean nekazaritza konpara-tzen baldin badugu, oso-oso atzean gelditzen ari da.

Nekazaritzako teknika, organiza-zio eta asmakizun berriak ezin du-te abantatu. Nekazaritza berak berriz, inbestigazio eta ikasketak egiteko ez du dirurik, behar hain-bat behintzat, eta dirua dutenek, sarritan esan ohi dute: nekazari-tza gizartearentzako karga ekono-mikoa bihurtzen ari dela.

Arrazoi hauen artean eta he-men aitatzen ez diren beste asko-ren artean, baserriarra hotz eta gogaiturik arkitzen da.

Oztopo honen ondorenak, «Lur-gintzari» ere gogor datokio. Bes-talde, gizarteari baserria edo ne-kazaritza, noiz gogoratzen zaio?

gosetzen denean, hau da: baserri-ko etekiña garestitzen denean... Gainontzean gizarteak nekazaritza ahaztuta dauka. Honen ondoreak ere oztopo izugarri bihurtzen di-rela aitortu beharra daukagu.

Laguntzari begira berriz hauxe esan beharko genduke: Laguntza on batzuen artean baserriarren aintzakotza eta erantzun arreta-tsua dugula alderdi onenetakoa, eta laguntza hoiek guztiak ere, daukagun beharretarako gutxiegi ditugula oraindik.

AZPEITIAKO BASERRITAR GAZTEEI ZER ESKATUKO ZENIEKETE?

(Azpeitiako baserriar gazteei)
Lan neurtu batzuetan ari den el-karte batek egin izandu dituan dei asko erantzunik gabe edo halatsu geratu izan badira ere, gure alde-tik deirik egin gabe ez gara ge-ratuko eta horia hemen gurea:

«Baserrian bizi zeran gazte hori; baserrian jarraitu behar baduzu, gaurko gizadiaren aurrerapenak agintzen dituen etengabeko ikasi-behar hontan, itsatsi zaitze, eta ez ibil presaka. Kalerako asmoetan baldin bazera, berriz, ondo pentsa-tu zergaitik eta zer egitera zoazen —kalean ere zakurrak oin hutsik baitabilta».

AURRERA BEGIRA ZER ASMO DITUZUE «LURGINTZA»?

Asmoak beti haundiak izaten di-ra eta gureak ere bai, gero eta ge-hiago egiteko asmoak ditugu nos-ki.

Batez ere, asmorik nagusia da: orain arte baino baserriar gahia-gorena iristea. Era hontan, base-rrigintzan lanean ari diren beste erakundeekin batera Euskal-Herri-ko nekazaritza beste gizarte sailen parera jasotzea; hau da: industri eta zerbitzuko herritarren parera.

I. BEREZIARTUA

AUKERAKO SUKALDEA ETA GELA EGOKIAK

Avda. Loiola

A Z P E I T I A

ERREDIZA LANTEGIA

(FABRICA DE MUEBLES)

Carlos Saldías Cano

Avda. Ortiz de S. Pelayo

Urrutizkiña: 81 14 70

— AZPEITIA —

TZ TALLERES ZUBIOLA

Mueblegintzarako makina eta tresna egokiak

Landeta Auzoa

Urrut.: 811301 - 811966

AZPEITIA

**ZERUKO ARGIA
SALTZEN DA:**

ELGOIBAR

M. Gorostiza

EIBAR

Angera
Markina
Iriondo
Eguren
Gisasola
Barela
Alday
Aranburu
Estanko, 11
Isasi
Simon
Amana
Uraui
Urizar
Siglo XX**Jose Mendizabal**

Josteko eta egalundutzeko «ALFA» makinaren Ordezkaria

San Juan, 10-3.º ezk.

— OIARTZUN —

BORDA ARGIAETXEKO ONTZI, LABADORA, SUA, FRIGORIFICO,
TOKADISKO, ETA ABAR...

General Mola, 3

Urrutizkiña: 35 48 74

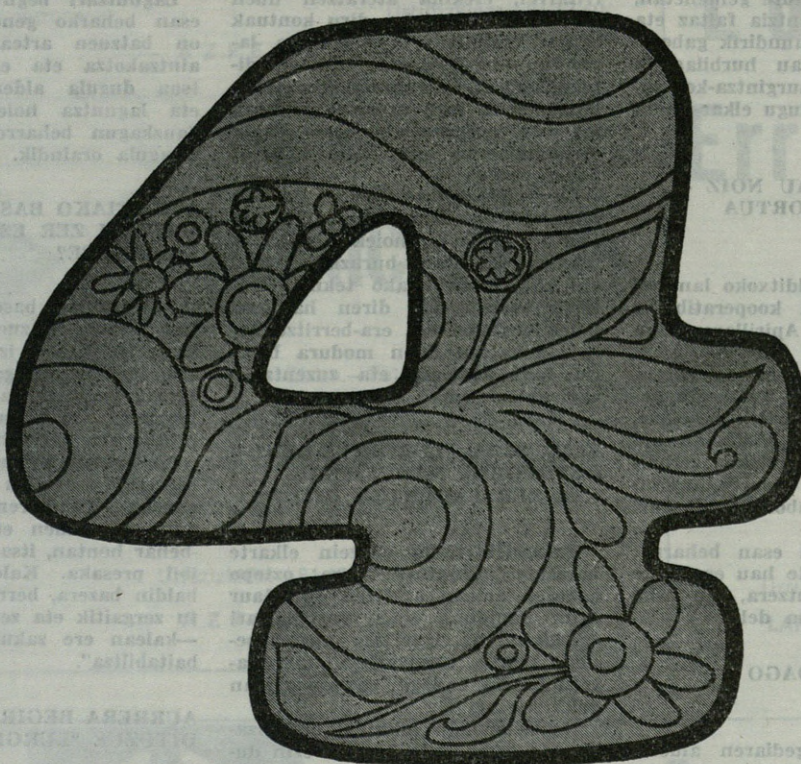
— OIARTZUN —

FRANZISKO DORRONSORPardelak egiteko paper pikeatuen landola, kartoi pikeatuak,
biribilleak edo luzean jarriakFábrica de papeles embreados de embalaje, cartones embreados
y asfaltados, en rollos, bobinitas y resmas

B.º Iturrioz

Urrut.: 355456 - 355177

— OIARTZUN —

zozketa**BIZITZA**

Abuztua'ren 5 arte da

Uztailaren 1.º gotik, abuztuaren 5 arte, jartzen diran milla pezeta bakoitzeko zenbaki bat emango da, ta beste zenbaki bat jarrita dauden 5.000 pezeta bakoitzeko, milla pezeta sartuezkero. Zozketa ontan, Noiz-naiko, Bizitzako, Erbesteratuen eta Aldi-jakiñeko kartillak sartuko dira.

**CAJA DE AHORROS PROVINCIAL
DE GUIPUZCOA****BANCO DE VIZCAYA****gaurregun bear dan
teknikaz osatuta**Mailla guztietako zerbitzuak azkar eta
gaurkotetasunak eskatzen dituen eran
prestatzen ditu**BANCO DE VIZCAYA** alakoa da
Egiztu zazuEdozein lekutatik zure pro-
blema azaldu zaizkiguzu**BANCO DE VIZCAYA**
zuzenduko dizkizu.**BANCO DE VIZCAYA**
beti aurrean daukazu

Baillarako gizarte ta diruketa - giroa

Gipuzkoako lurralde onek 5.600 hektarea baino pixka bat zabalera geiago du. Bizilagunak, 5.969 inguru ditu. Kilometru laukotu bakoitzeko 106 bizilagun, beraz. Oiarzungo ingurua oso menditsua baita. Orregatik Gipuzkoarekiko urrieneakoa da bizilagun-maila. Gipuzkoak batekoz-beste duanaren irugarren zatia, ain zuzen ere.

Ta urtetik urtera daraman geitzea ere, ez da probintziko beste aldetakoen mailakoa. Nolanai, azken-urte auetan, badirudi zerbait ondu dala sail au.

% 48 bizilagun, basarrietan bizi dira; ta % 52 kale ta etxadi artean. Jenderik geiena, % 25, Elizalde ize-neko auzoan bizi da.

—oOo—

Oiarzuarrak benetako jatorrak ditugu. Borondatetsuak, arrera ona egiten dakitenak, gogo zuzen eta sendokoak eta batez ere beren txokozaleak. Maiean, jatordu baten aurrean, girorik onenekoak, ala ere. Joan dan gizaldiaren erdi-aldean, dakigunez, baziran baillara ontan iru arategi sonatuak. Eta sona aundikoak ere izan ziran, bertako aibeste merienda-etxe auzotan banatuak. Edarrietan aitatzeak izan dira ere, Oiarzungo sagardotegiak.

Oiarzungo jendea nolatan ugaldan dan ikusteko, zenbaki auek launduko digute:

Urtea	Bizilagunak
1787	3.341
1827	3.523
1900	3.960
1910	4.268
1930	4.378
1950	5.273
1960	5.346
1968	5.970

Gipuzkoa guzian begiratuta, aundiagoa izan da bizilagunen geitzea. Oiarzunen % 150,7 ugaldan dan bitartean, Gipuzkoako beste erri-leak.

etan % 303'0 ugaldan dira biztan. Ala ere, Oiarzunen eztezu ikusiko, beste zenbait erritan ikusten ditugun jan-pozeko elkarteak. Ditu-gunak Jakintza ta kirol girokoak dira, jan-edanekoak baino geiago. Elizalden, «Lartaun» elkarte; Altzibarren, «Altzibarko-Billera»; ta Iturriotzen, «Iturriotz-Berri» elkarteak ditugu. Kiroletan, pilota-jokoa dute maiteena. Artarako egoki datorkie Kontsejupeko pelota-lekua. Baiña badira ere beste leku egokiak pelotan ariteko.

Txirindulariak ere, badute beren etxea ta elkarte. Euskal-Dantzak, eztira aztutzeak Oiarzunen. Amazapigarren gizaldi-erdian oso erabakiak zituzten beren erriko oiturretan erriko arduradunak dantzatzeko zituzten legeak. Auek, San Juan eta San Pedrotan berritzen ziran. Korputz-egunean baitipat, gure Jauraren aurrean dantzan egin oi zuten.

Erriko dantzak jaietan erria alaitzen zuten, eta batez ere, oso sonatuak ziran lñauteritakoak. Sasoi batean, 1750 urtean, lruñeko Gotzai jaunak bere baimena eman zuan erri-dantzen alde. Txistularia kanpotik ekartzenn oituak ziran lenbizi, baiña 1771 urtean erriak jarri zuan bere dirutik txistularia. Jai-giroa era askotakoa izan da gizaldiak barna, ta zezenketak ere Elizaldeko plazan egin oi ziran.

JAKINTZA-SAILLA

Baiña oiarzuarrak etziran jaietarako bakarrik saiatzen. Jakintza saillean eta egiteko seriotan ere bazekiten jator jokatzin. Onela agertzen da paperetan. Joan dan gizaldiko asieran, Madoz'ek dionez, baillara ontan bazan duako eskola bat eta ordaintzeko lau eskola. Aueta-tik iru, nexkentzat. Gerora, utsean ikasteko bi eskola sortu ziran, bata mutikoentzat eta beste neskatillientzat.

Azkenengo urte auetan, erriko eskolak utsean ikastekoak dituzte Elizalden, Arraguan, Ugaldetxon, Iturriotzen eta Ergoien. Auzo auetako bakoitzean biña eskola dituzte, bata mutikoentzat eta bes-

tea neskatillientzat. Altzibar, Karrika ta Gurutzen, berriz, nexka-mutikoentzako eskola batuak badira. Eliz-gizonak eta mojak gaiñera beste eskola maila gorenekoak jarriak daukate.

Euskal-Ikastola ere badute aurretzat. Erdi-Maillako Ikastetxeak osatzen dute giro au.

—oOo—

Nekazaritza ta ganadutza ere aipatzekoak dira erri onetan. Ontarako eroso datozkie, ibai-aldeetako lurak eta ordekatuko soroak. Gari, arto, patata, arbi, barazki ta abar, ematen dute lur auek.

Ganadutza, berriz, ardi, txerri ta abelgorriak osatzen dute. Arizabalo ta Audeñen badituzu beor, asto ta abar... Inguruko mendi ta basoak ere, kontuan artzekoak dira. Antziña, meatzak ere baziran Arditurri aldean.

Luze joko luke olazarrak eta beste ekintzak aztertzea. Oiarzun gaur bizi da ta etorkizuna argi du. Erren-deri alde ere oso eskura du ta inguruko industriak oiarzuarrak, lan-leku asko sortzen die.

Erriko jaietan San Esteban'go eliza nagusiak bere meza ta kantu ederrak zabalduko ditu erritarren poz-giroa geituaz. Erriko seme-alabak munduan barreiatuak, jakingo dute egun oietan nora joan.

Beren txokora, noski. Ta etxetako sukaldetan, etxeokandreak saiatuko dira jatordurik gozoenak maniatzen. Konbitik izaten badegu, ez gera atzera geldituko. Pernando Amezketarrarena egingo degu: jatego orduan maiean agertu.

ERRI-ZALE

Alkilatzeko

Donostian etxea behar dut, ez handia, Urriaren lehenengotik Ekainaren azkenerraino. Mueble, telefono eta kalefazioa eduki behar ditu.

Bidali eskeintzat ZERUKO ARGIAra.

Beasaingo Ikastola

Andereño edo Erakasle titulodunak behar dira. Xehetasunak jakiteko, deitu 891325 telefonora. Uztailaren 30-a bitartean eta eguadi ahal dela.

ZUZENDARITZA

OYARTZUN AL ZAN?

Ez goaz irundarrakin aserretzera. Irun eta Oyarzun, antziña-antziñatik alkarren adiskide —oso adiskide— izanak gera.

Izan zan noizpait, Oyarzun'en ogirik etzaneko urte txar bat, eta Irun'en bai; eta ordukoa da arako esatera ura: «Irunen garirik deño, Oyarzun'en ez da ogirik faltako».

Izan ere, «bixki» bezela izanda-koak dira erri biok: biok besteren mendetasun zerbait ikusiak: Irun'ek Ondarrabia'ren, Oyarzun'ek Erreterria'ren... Suerte berak al-kartu ginduzen nunbait.

Orain ere ez gera gu aserretuko. Guk gure auzitxoak farrez-farrez argituko ditugu. Ori nai nuke beintzat nik une ontan.

—oOo—

Une ontan, alkarri atximur egiten asteko arraixkuan arkitzen gera oyarzuarrak eta irundarrak. Ez, ordea, ala bear. Ez bait da zergatirik.

Irungo lurrean, eun-da-alako, erromatarren denborako toparizuak topatu dituzte, azken-urte oietan, gure oso adiskide diran arkeologizale batzuek. Dala Irun'go Elizaren inguruan, dala errekan-gorako «Ama Xantalen» deritzan Ermita-inguruan. Oraingo Ermitaren barruan, orain bi milla urteko jentil-elizatzkoa, ta orain bi milla urteko gorputz illen errautsez betetako ontziak, eta an bertan naasian garai artako txanponak... Nik al dakit zer geiago, dana oso ikusgarri ta jakingarri...

Zer esanik ez, gure adiskide arkeologoak, gu bezela, oso pozik arkitzen dirala toparizu oiekin. Jakintsuak oso pozik; baiñan, beti gertatzen dana, ain jakintsu ez diranak, bereala asi zaizkigu zipoka: —Zertan gera? Oyarzun, ala Irun? Eta gure erantzuna: —Oyarzun eta Irun. Irun bazan, Oyarzun zan.

—oOo—

Ba dira, erderaz *pregunta sin sentido* esaten zaien olako galderak. Eta oietako bat —ezer bada-la— arestian esan degun ori: «Oyarzun al zan? ala Irun zan?»

Olako galdera batek sentidurik izango badu, tartean *disyuntiva* bat

izan bear du; eta emen ez dago disyuntivarik. Irun garai artan Oyarzun zan. Etziran bi; bat zan. Gauza oiek gertatu ziranean —eta ondotoz gero ere— Irun Oyarzun'en puska bat zan... Erreterria eta Lezo eta Psaiak, eta leenago baita Ondarrabia bera ere, eta Ondarrabia'rekin batean Irun. Dana Oyarzun.

—oOo—

Olako galderak beste akats bat ere —eta ez txiki-txikia— izan oi dute: *falta de perspectiva histórica* esan oi dana. Orain bi milla urteko gauzak oraingo neurritz neurtu nai izatea. Orduan gauzak beste neurri bat zuten. Orain garbi-garbi lau edo bost erri diran lekuan, orduan erri bakar bat zan —erri zabal, artzai-erria—. Orain Lezo ta Erreterria eta Psaiak eta Ondarrabia eta Irun, sei-zazpi erri berezi diran bezela —eta gaur oietan bi *ciudades* orduan guzti au, dan au, bat zan: Oyarzun: orduko Geografoak iru edo lau erata esaten zuten arako *Oiarso, Oiaso, O Easo, Oidasuna*... Eta, jakina, perspectiva orren barruan, oraingo erri oietan orduan gertatzen zana, Oyarzun'en gertatzen zan, «Oyarzun'go gauza» zan. Orain bereizkuntzak egiten astea, orduko perspectiva historika ura austea litzake.

—oOo—

Gai ontan geienez ere galde litekeana, beste au da: «Dana Oyarzun'go jurisdikzio zala, bai; baiñan jurisdikzio aren «kalea» nun zan? oraingo Oyarzun'en? ala Irun'en?

Baiñan, galdera onen gañetik, gorenoko batean, Ama Xantalen'go Arkeologo Nagusiak farrez-farrez esaten zigun bezela, galdera onen gañetik guk oyarzuarrak ez degu aserretik nai eta ez gera aserretuko. Guk guretzat naikoa degu, erromatarren Geografoak lurralde guzti oni oraingo Oyarzun'en izen bera ezartzen ziotela jakitea: Oiarso, Oidasuna.

—Beraz: Oyarzun, ala Irun?

—Guretzat: Oyarzun eta Irun.

LEKUONA'tar Manuel'ek

X A B A L E

ERLOJUTEGIA - ETXERAKO - TXIMIST-TRESNAK - ARGAZKIAK
BEZUZA SALGAIAK

San Esteban Enparantza, 3

Urrutizkiña: 35 66 92

— O I A R T Z U N —

RESTAURANTE

GURUTZE. BERRI

Gurutze Auzoa

Urrutizkiña: 35 45 11

— O I A R T Z U N —

A T A M I T X

JANARI TA EDARI ONAK JAN NAI BADITUZU, ZATOZ
ATAMITX'era

Ugaldetxo barriean

Urrutizkiña: 35 47 24

— O I A R T Z U N —

Agria Hispania,
s. a.

ANDER GONZALEZ

Urrutizkiña: 35 41 12

— O I A R T Z U N —

RESTAURANTE ETA KAFETERIA

D. Beltran, 26

Urrutizkiña: 22 10 45

— GASTEIZ —

Distiplas

SINTASOL - CEFLEX - SINTAMUR - LAMICHAPA

Zurezko Parquets - Formica

Independencia, 22
Cercas Bajas, 4Urrutizkiña: 21 60 74
Urrutizkiñak: 217642 - 212705

— GASTEIZ —

MARIN

Loza - Porzelana - Kristala - Erregalu-gaiak

Moraza, 7

Urrutizkiña: 21 22 29

Olagibel, 38

Urrutizkiña: 21 38 37

— GASTEIZ —

LA CASA DEL CAFE

Juan Iriando

San Marzial, 19 - Urrut. 413801
Donostia

TERMOKAL

FAGOR-ren banatzailea — Sukaldeko errediza bereziak

Carlos VII, 43

Urrutizkiña: 23 05 46

— GASTEIZ —

ULIA MODAK

Diputazio Forala, 17

— GASTEIZ —

Indagui, s. a.

AGUINAGALDE INDUSTRIAK, S. A.

Pitxitegi eta Damaskintzarako ugale lantegia. Galbanoteknia, Nikel, zillar, urre eta abarretarako langintzak. Lantegi eta ofizina: D. Beltran, 59
Telegr. Zuzenb. «Indegui»

Apart. 161

Urrutizkiña: 22 28 12

— GASTEIZ —

Comercial Alberdi, S. A.

Mendiviarte - Armentia

GASTEIZ

VINOS ETXEA

1875-en sortua
EUNGITZAK — BERRIKIAK — OIALAK

LEHENENGOA AUR SAILEAN

Diputazio Forala, 2

Birjiña Zuriaren Emperantza, 10

— GASTEIZ —

IGNAZIO BAJO

ARABAKO ZABALTZAILEA

Division Azul, 4

— GASTEIZ —

Urrutizkiñak: 212231 - 211719

GASTEIZ, Bilbo txikia

Gasteizarren artean, erdi bromaz erdi serio, Bilbo Gasteizko hauzo bat dela esaten da. Alderantziz, bilbotar batzuek Gasteizko automobileramaten duten VI matrikulak, ortografia txar baten bidez, Bilbo esan nahi duela esaten dute. Maiz gertatzen den bezala, horrelako kitenkeriek egiazko sustrairen bat esaltzen dute. Sustrai hori, ene irudiz, hiri bien antzatasunean datza. Bilbo eta Gasteizen antza zertan dago? Ez noski azalezko itxuran. Bai, berriz, berauen eta bakoitzaren eskualdearekiko debelopamenean.

Nola izan da Gasteizko debelopamena? Azkarra. Batez ere Gasteizko hazkuntza, ez horrenbeste.

Mendebaldetik egiten diharduten etxeekin. Zaramagako Iparraldetik, berriz, hotsaren poluzioa txikitzeo arbolak landatzeko zela esan zuen Udaletxeak; kontura gaitezen karrikaren beste aldetik, Iparraldetik alegia, «Forjas Alavesas» deritzan fundizioa dagoela eta faktoria honek labe berriak egin berri dituela. Bide erditik, zirkunbalazio bidea dihoa eta horrez gainera Gasteizen haize nagusia Ipar-Mendebaldekoa da. Ke eta hotsen poluzioa gero eta handiagoa izanik, arbola famatu horiek aldatu beharrean etxeak eraiki dituzte; etxe berri berriak, estrenatzeke oraindino. Ero gagoz ala? Zaramaga, zoritxarrez, eredu soil bat da, Gasteizen eta Euskal Herri osoan egiten ari diren astakeriena.

Florida parkea zabaltzeko posibletasuna katedral berriarekin hitxi zen. Katedral hau, mende nonen hasieran, Pitillasko Cadena eta El eta apezpiku megalomano harek handitasunaz zeukaken konzeptoak bultzatuta egiten hasi zen eta oraintxe, urbanismo bano egoskorrieriaz gehiago pentsatuz, amaitzen ari.

debelopamena, izugarri handia izan da azken urteotan. Orain ehun urte Bilbokoa izan zen bezala. Orain duela hogeitau urte Baroja batek Gasteiz Parispean hazteke dauden hiri frantsesen bat zeritzan. Polita, patxadazkoa, baketsua, bildua, barneratua, baratze eta ortuz inguratua. Eritasun baten konbalezentzia iragakeko huri bereizila zirudien Gasteizek. Hiri honek burokraten bizi segur eta zuhurra zeraman. Gaurko munduan edonun itotzen gaituen poluzioaren antiespektoa zen Gasteiz.

Gasteizko irudi hau amaitu da. Baratzak industriez bete dira. Hazkuntza hau urbanizazio kaskarrez egin da. Hirigintza egokirik eza honek Bilboren antza gehitu du.

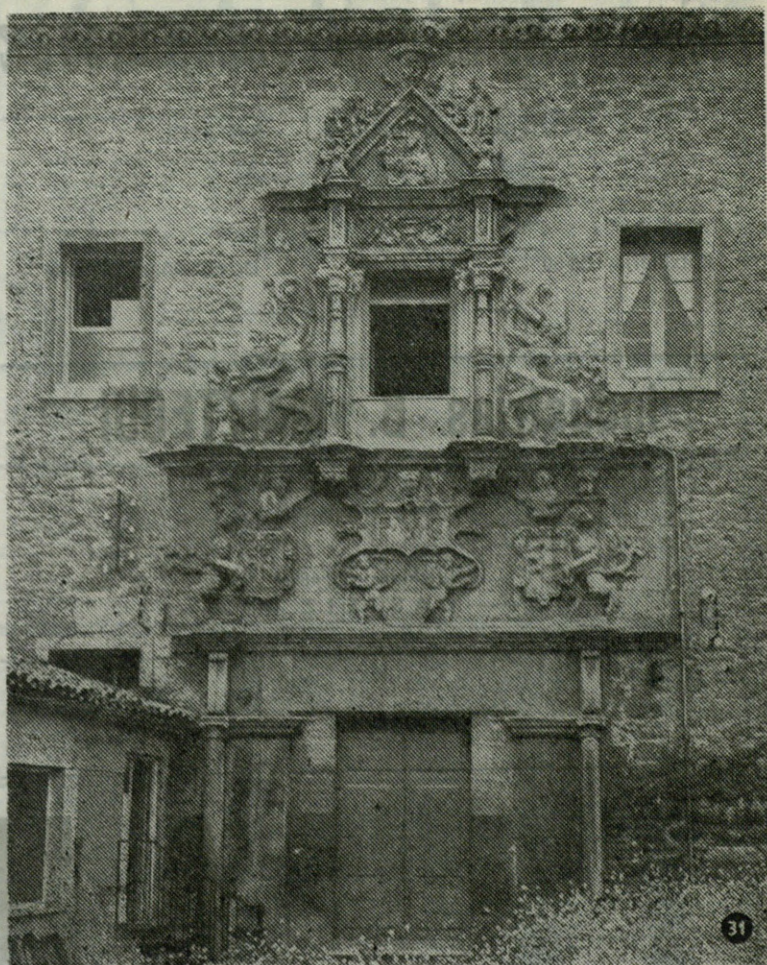
Zentralismo ikaragarri hazi dira zein Bilbo nola Gasteiz. Bilbo hazi da Bizkaia lo-zorroan egonik eta Gasteiz Araba hustuaz puztu da. Audio kenduz gero ez dago Araban hiri handirik. Agurainek gehien zabalduko den hiria dirudi, bainan zabaltze hau, punpatze hau, ez da batere selekzio egokiz egiten; Orbezogok industria bat irekiko du Agurainen. Edozelango inbestizio horietarik asko egin da Araba eta Gasteizen.

Gasteizko hauzoetan zehar bagabiltza, mota guztietako poluzioa aurki dezakegu. Zirkunbalazioaren bideak, eraztun zaratsatu eta zikin horrek, hauzo berriak estutzen ditu. Eta arbolez eta parkez bide hori inguratu beharrean, etxe berriez inguratzen dihardute eta azken metroa bete arte etxeak pilakatzen jarraituko dutela uste dugu, kolapso bila baigenbiltzen bezala. Zergatik uste dugun hau? Orain arteko esperientzia gatik.

Adibidez, Zaramaga hauzoan eraikitzen ari diren etxeek azken posibletasunak histen dituzte. Alde batetik Legutianoko Bortalak New Yorkeko Harlem dakarkigu burura,

Bar eta boiten poluzioa ere zoratzeo haina da Euskal Herrian, poluzio fisiko eta fisiologikoaz ari naizelarik. Edonun ematen dute baimen horrelako etxeak zabaltzeko. Edozelan ordutan, eta batez ere atsedan orduetan, toki horietako zarata eta usain higuigarria muinetaraino sartzen zazikigu. Irekitzekotan, Irurinean «Young Play» boitea zabaltzen bezala ireki behar lirateke. Isolatuak. Beste pertsona batzuei osasuna suntsitzeke. Usain poluzioa nazkagarria da, bainan hotsen poluzioa erogarria. Eta poluzio hau ez da maniako batzuek asmatutako bitxikeria, debelopamen normal batetan permiti ezinezkoa baino. Espekulazio eta zabarkeriaz hazten ari da Gasteiz.

Azkenean, eta ez garrantziaren mailan azkenean datorrelako, azalpen honetan azkenean botatzen dutalako baizik, Gasteiz eta Bilbok atza dutela erakusteko azkenerako gorde dutan froga izanik, Bilbo eta Gasteizek euskerarekiko eraman duten bide traketsak antz handia du. Zer egin dute hiri biek euskeraren alde?

Eskoriaza-Eskibel palazioa

GASTEIZEN EUSKERAZ

Azken sei zazpi urteotan euskeraren aldeko giro berri bat sumatzen da Gasteizen. Euskeraren egiatzko piztualdi bat gertatu dela aitortu behar. Euskerak badu gar arnasa eta indar. Hor duzu, adibidez, ikastola 400 eta gehiago aurtxo dituen, gazte talde asko eta asko ari da euskeraz ikasten, sei meza ematen dira euskeraz larunbata arratsalde eta igandetan, tarteka euskal jaialdi bikainak antolatzen dira (azkenekoa uztailearen 13an izan genuen «euskal kanta jaiadila»), «Manuel Iradier» eta «Araba» abestaldeek euskal abestiaren aldeko zaletasuna bizkortu egin dute... Baina gaur ez dut gai honetaz zabal aitzeko asmorik. Dato hoiak gutxi asko denok ezagutzen bait ditugu.

Beste zerbait adierazi nahi nuke. Orain arte egin ez dela nahikoa. Askoz gehiago egin daitekela eta egin behar dela. Lehen urratsak ondo emanik dagoz, orain beste bide etapa bati ekin behar dugu. Orain artekoa sendotuz eta zabalduz, baitipat. «Aurrera mutilak» itzez bukatzen da hemengo kanta ezagun bat, Gorbea mendiarri kanta.

Aurrera begiratu behar dugu. Beti aurrera. Geroari begira lan egin behar dugu gaur. Baina zetan egin daiteke aurrera? Ugalde honetan, arbola baten itzalpean edo gauako izarren argitan, azterketa on bat egiteko gai polita.

Hona hemen nire nahi, itxaropen eta asmo batzuk. Nireak eta beste askorenak. Baina hoiak egiaren gorputza artzea nahi bada, denok gogoz eta gogor egin beharko dugu lan. Eta elkarren artean, noski. Hona ba:

—Lanean jator ari diren gaurko talde eta erakundeek arnasa berriz aurrera egin dezatela, orain artekoa sendotuz eta zabalduz.

—Euskal irakasle berriak, bai gizonezko eta bai emakumezkoak, bi-lutzen, prestatzen eta ezitzen saia gaitezela. Urtetik urtera ikasle berriak handik eta hemendik sortzen bait zaizkigu eta hoiak eskeari erantzun egin behar.

—Ikastetxe eta kolejiotan euskerari eta euskal kulturari atea irek ditzazkiotela. Orain arte oso gutxi lortu da sail honetan, eginahalak eginik ere. Ezin sinetsia dela gero, ikastetxe bateko irakasleek gaur horrelako kezkarik ez sumatzea. Noiz arte horrela?

—Bi mila familia euskaldun ba omen dira Gasteizen, gehienak Gipuzkoa eta Bizkaitik etorriak. Hoiak artean badira noski euskal kontzientzia bizirik dutenak eta euskal kulturaren alde zintzo dihardutenak. Baina egia esan, zazpi aldiz gehiago izango dituzu lotan edo erdi lotan dagoenak. Hoiak denak euskeraz egingo balute, bai etxean eta bai kalean, ze euskal giroa, ze indarra sortuko litzaken! Zertan gabitza? Zer egitea nahi dugu? Ustekabean gure buruak erdalduntzea ala gure euskal nortasunari eutsirik Gasteizko euskal giroa indarberritzea?

—Bizkai, Gipuzkoa eta Nafarroatik geroz eta euskaldun gehiago dator Gasteiz eta Araba aldera, lantegi artuemanak eta salerosketak dirala, edo opor egunak igarotzera edo egun pasa... izan ere Araban bada leku ezagun eta ikusgarriak: Gasteiz bera lehenik, gero Gamarra, Armentia, Estibalizko santutegia, Agurain (Salvatierra), Legutiano (Villareal), Aramaio, Gebara, Barria, Landa, Kanpezu, Errioxa osoa... Hona datozen euskaldun denek lasaitasun osoz euskeraz egingo balute, beren artean behintzat, euskeraren aldeko begiramen eta zaletasuna piztuko lukete arabar askoren bihotzetan. Arabak geroz eta artueman estuagoak ditu Gipuzkoa eta Bizkaiarekin lanagatik eta gaurko biziera osoagatik. Bide eta egokiera bikaina bere euskalduntasuna zaindu eta biziberritzeko.

—Gasteiztar askok agirian agertzen dute bere euskalduntasuna, ez bakarrik lagun artean euskeraz egin, baita ere seinale edo ezaugarrien baten bidez, bai etxean, bai autoan eta bai jantzian. Hona hemen seinale hoietako batzuk: «Euskeraz egin», «euskaldunak euskeraz», «Irakurri Anaitasuna», «Zeruko Argia»... On litzake ere horrelako zerbait ipintzea jantzetan, erostetxe, denda, lantegi eta beste leku askotan. Gehienak erdaldun (erderaz itz egiten dutenak) diran errietan egoki datoz adierazgarri hoiak, euskaldunok elkarren berri jakiteko. Euskal giro bat egin eta sendotzeko bide onak dira hoiak.

Itxaropen eta asmo zabalagoak ere izango ditu batek baino gehiagok Gasteizen. Hemen adierazi ditudan itxaropen hauek behintzat asmo bihur ditzagula eta asmoak egintza. Besterik ez nuke nahi oraingoz. Eta denon artean bai lortu genezakeala hori. Gasteizen euskeraz egiten da bai gaur. Eta bihar gaur baino askoz gehiago egitea nahi dugu. 16 mendean Gasteiz izkuntzaz euskaldun-erdaldun (bilingue) zan. 20ean ez ote da beste horrenbeste izatera iritxiko? Gaurko gasteiztar askok bere euskalduntasunaren kontzientzia bizia dute eta horrek emango ditu noski bere fruituak. Gaur eta bihar.

Araba

Araba, oi Araba, zu ahal zara ote aitaren zazpigarren alaba?

Ipar aldeko oihanek diraute lerdenik hego aldean, berriz, zelai bilutsik...

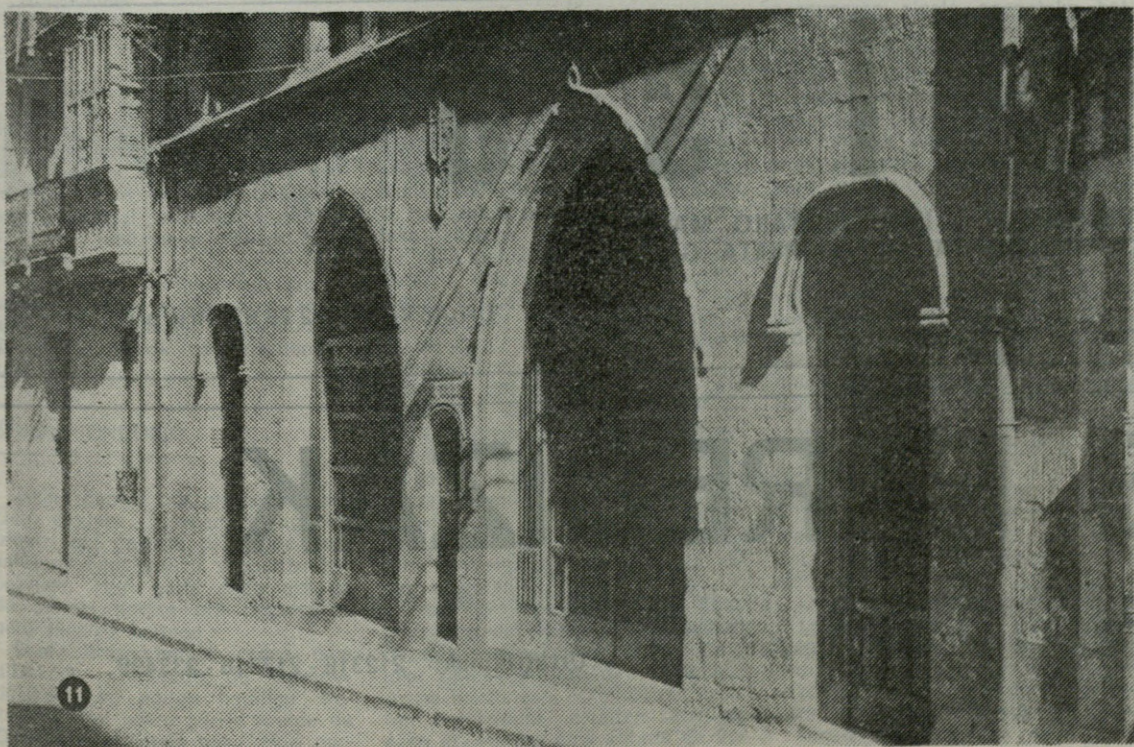
Araba, oi Araba, zu ahal zara ote aitaren zazpigarren alaba?

Ba zegoen bide bat, ba zegoen zuhaitz bat, baina zuhaitz erori hori bidean oztipoa...

Araba, oi Araba, zu ahal zara ote zazpigarren alaba?

Gure nahia, ekaitza haizea, lehorra, gizona, zapaldua, legea, katea...

Araba, oi Araba, zu ahal zara ote aitaren zazpigarren alaba? Gorka Knörr-en kanta bat

Kordoi etxea

TEODORO AGIRRE'ren ONDORENGOAK

AROTEGIA — ERREDIZAK — SINTASOL

Kutxillaria, 58-60

Urrutizkiña: 22 18 44

— GASTEIZ —

Industrias B. MAIZTEGUIBurnitegi eta Elektrikarekikoak
Doublang Margolaria

Urrutizkiña: 22 48 91

— GASTEIZ —

ornitze

INDUSTRIA ETA ETXEGINTZAREN SERBITZUAN

S. Prudencio, 27

Urrutizkiñak: 217274 - 233512

— GASTEIZ —

Era guztietako Paper Margodunak

IRUINEAN, ARRASATEN, BURGOSEN; DONOSTIAN

ZARAGOZAN ETA MADRIDEN SALTZEN DA

— GASTEIZ —

A N D R E A

EMAKUMENTZAKO BOUTIQUE

Kutxileria, 22

— GASTEIZ —

URSSA

ETXEGINTZA ETA INDUSTRIETARAKO

ESTRUKTURAK

Urrutizkiña: 21 65 03

Jauregi Zelaian, 18

— GASTEIZ —

Aranzabal, s. a.

Gastela, 14

Urrutizkiña: 22 06 00 (6 ari ditu)

— GASTEIZ —

I n s i s aZOLDAKETA TRESNERIAK — INDUSTRIETAKO MAKINAK
TRESNAK ETA ERRAMIENTAK — NEURKETA GAIKTelegramak: Insisa
Simon de Anda, 2

Urrutizkiña: 22 28 62 (iru ari)

— GASTEIZ —

ZARATE ERREDIZAK

Berria Barrua, 65

Urrutizkiñak: 212316 - 217916 - 233499

— GASTEIZ —

Migratzeko Mugimendua eta ondorioak Araban GASTEIZ

Jakina denez, edo jakina izan behar litzakeenez, gure euskal ekonomia jasaten duen iazargo edo kontrazio gogorrenetako bat inmigrazioa da, bixtan baitago alde batetik iparraldetik euskal jendeak alde egin duen tenore berebean Hego-aldean ondikoan bukatu ez den inmigratze izigarri bat izan du, eta, bestaldetik, geure buruari egin behar diogun konsiderazio bat kontutan hartuz, alegia, inmigratze izigarri hori ez dela izan —betikoek ekarritako sinplekeriagatik maizetik jende jakitate gabekotan arkitzen dugunez—, gure ekonomia-erantzako sekulako ongarri, zeren inmigratzea nahi-taeko ongarri dela erran baino lehen, beste konside-

razio batzuk egin behar ditugu, gerorxeago forogatu dugunez.

INMIGRAZIOA ARABAN

Lantto tipi hontan hasiko gara inmigratio Araban nola eta nola-koa izan den ikusten. «Cantidad eta cualidad» ikusi behar daitugu, oso garrantzi handikoa baita.

Erran behar dugu ezen datuak 1966 urtekoak direla. Egunguti goiti beheiti 150.000 biztanle ditu Gasteiz. Ikus dezagun orain, hasteko, 1901 urtetik 1965 urte arteko Gasteizko popularen de-
bela.

POPULUA

Aroa	Haseran	Bukaeran	Migratze saldoa
1901-10	30.701	32.893	234
1911-20	32.893	34.785	774
1921-30	34.785	40.641	3.775
1931-40	40.641	49.752	9.007
1941-50	49.752	52.206	17
1951-60	52.206	73.701	13.260
1961-65	73.701	105.385	22.799

Nondik datorkigu inmigratio hori? Honi oso inportanta deritzagu, zeren jendeak normalki ez baitaki. Ez dakit ba zer erranen ote duen beste hirietako jendeak, jaina Gasteizko jendearen uste eta iritzi za-

baldua izan da ezen hunat etorri den inmigratioaren gehiena Andaluziatik eta Extremaduratik etorritzen zela. Eta hau erabat faltsua da; garbi ikusteko, har ditzagun 1966-gn urteko datuak:

ZER LURRALDEAKOAK

	Zenbat	%
Arabakoak	693	22,2
Bizkai eta Gipuzkoakoak	342	11,0
Burgos eta Logroñokoak	415	13,3
Castilla la Vieja, León eta Asturiaskoak	647	20,7
Castilla la Nueva eta Extremadurakoak	480	15,4
Andaluziakoak	228	7,3
Galiziakoak	143	4,6
Aragon eta Nafarroakoak	108	3,5
Valencia eta Murciakoak	13	0,4
Catalunya, Balearskoak (1)	15	0,5
Canarias, Afrikako, Españako probentziak	7	0,2
Atzerrikoak	28	0,9
	3.119	100,0

(Hemen, noski, zatiketa ofiziala erabiltzen dugu. Euskal-Herria zatitua agertzen zaigu, bai eta Catalunya, hain zuzen Paisos Catalans, ere).

Orai, garbiago ikusteko, ikus dezagun 1965-gn urteko «Padrón de la Población» delakoa.

ZER LURRALDEAKOAK

	Populazioa	%
Gasteizkoak	39.785	37,75
Arabakoak	20.412	19,37
Nafarroakoak	2.854	2,71
Castilla la Nueva eta Extremadurakoak	6.292	5,97
Castilla la Vieja, Leon eta Asturiaskoak	19.331	18,34
Catalunya, Balearskoak	467	0,44
Valencia, Murciakoak	446	0,42
Galiziakoak	1.769	1,68
Canarias, Afrikako, Españako probentziak	122	0,12
Atzerrikoak	713	0,68
Jatorrigabekoak	17	0,02
Bizkai eta Gipuzkoakoak	8.562	8,12
Andaluziakoak	4.077	3,80
Aragonkoak	608	0,58
	105.385	100,00

Beraz, bi gauza inportant ikus ditzakegu: alde batetik, zori-
euskal inmigratio, hau da, Bizkai, Gipuzkoa eta Nafarroatik etorritakoak. Hori dela-eta, Gasteizko jatorriz euskal populazioa 100-dik 67,95 da; 1960-gnean 100-dik 73,42 zen.

Bestaldetik, zorigaitzoko Gasteizetik etorritako inmigratio, zeren hauk, euskal gauzei gagoziolarik, ditugun areririk amorratuenetakoak baitira.

ZENBAIT ONDORIO

Jakina denez, eta grafikoak azaltzen digunez, Araban inmigratze izigarri bat gertatu da, beste Euskal-Herri hego-aldeko probentzietan bezalaxe. Hori garbi dago eta ez du merezi hortan orai luzatzerik, gero ikusiko baitugu.

Beste arazo batzuk ordea ikus ditzakegu, «Pirámide de edades» delakoari so egiten badiogu. Irakaskintzaren arazo gorria azaldu da Gasteizen, eta nola gero. Hori normala da (bizi garen garaioan normala dela erran nahi dut) batez

ere Gasteizko populazioaren 100-dik 17,4 5-14 tarteko adinetakoak direla konturatuz gero. Dauden zentro batzutan gazteok pilaka eta kasik elkar-gaika dira. Irakaskintzari gagoziolarik ere, gure goi-mailako ikasleok Euskal Herrikan egin behar dituzte beren ikasketak, dakikegun arrazoinagatik, alegia, Unibersidade faltagatik. Eta den Colegio Universitario delakoa ez da kasik erran beharrik zeinen eskutan den.

Beraz, goi-mailako ikasleoi gagoziolarik, kanpoan inbestitzen dugu. Inbestizio hautariko batzuk betirako gertatzen ohi dira gero...

100-dik 10,5 dira 60 urtetatik gorakoak. Puntu honetan inportanta da «Centros de Jubilados» delako batzuk lortu behar direla eta presatu. Honetaz zerbait egin da azken urteotan.

Beste prolema izigarri bat Etxagintzakoa da. Hemen, leku orotan bezalaxe, espekulazio izigarri eta ioku zikinak gertatu dira. Adibidez, Arana haurzunean, etxe-bizitzak erosten zutuztenei eraitzen zitzaizen ezen etxe-bizitz haik «libres de impuestos» klasekoak zirela. Egungun, bai Aiuntamenduko, baita ere ifer-

nuetako zergak pasatzen zaskie. Eta holako mila kasu.

Espekulazioaren haritik, hirigintzaren prolema. Prolema hau bitara zati dezakegu, alegia, alde batetik daukagun dretxoia hirigintza aldetik zjudade ongi planifikatu batean bizitzeko eta bestaldetik gaurregun hirugarren mailako industriak etor-ahal izateko presatua izan behar den hirigintza. Baina utz dezagun prolema hau, ene lantto honen helburua ezpaia hirigintzaz jardutea.

Eta azkenik beste arazo handienetako bat: Arabarat, inmigratioaren bidez, despezializatua den «mano de obra» etortzen zaigu, espezializatua dena kanpora dihoakigun tenorean. Hau, garbi dago, beste deskapitalizatzeko bide bat da.

INMIGRAZIOA EUSKAL-HERRIARI BEGIRA ETA BESTE PROLEMA BATZUK

Lehen errana daukagunez, iazargo edo kontrazio aunitzen artean, inmigratio hego-aldean eta migratio ipar aldean da nabarmenetako bat. Lehen aipatu dugun sinplekeriagatik, askotan erran da ezen inmigratio dela gure ekonomia-erantzaren sinale onenetako bat. Eta hau, berriz ere, erabat faltsua da, Ansolak bere liburu bikainean forogatu digunez.

Hotan peligrasoa edo lanjerosa izaten da datoen expozizio soila. Eta hortatik, hain zuzen iritzi okerrak, ez baitira bariabla (beren artean nolabait erlazonatuak diren bariabla) denak estudiatzen eta aztertzen. Adibidez, okerra litzateke Euskal-Herriko «producto interior bruto» delakoa (erdal egunkariak egiten dutena), ez baldin badira beste bariabla batzuk azaltzen, adibidez populazioaren debelopamena, barne hazmena eta migratze hazmena, produktibitatea eta beste horrenbeste.

Gauza horrela izanik eta ikusi dugunari jarraikiz, zenbait prolema planteatu dezakegu:

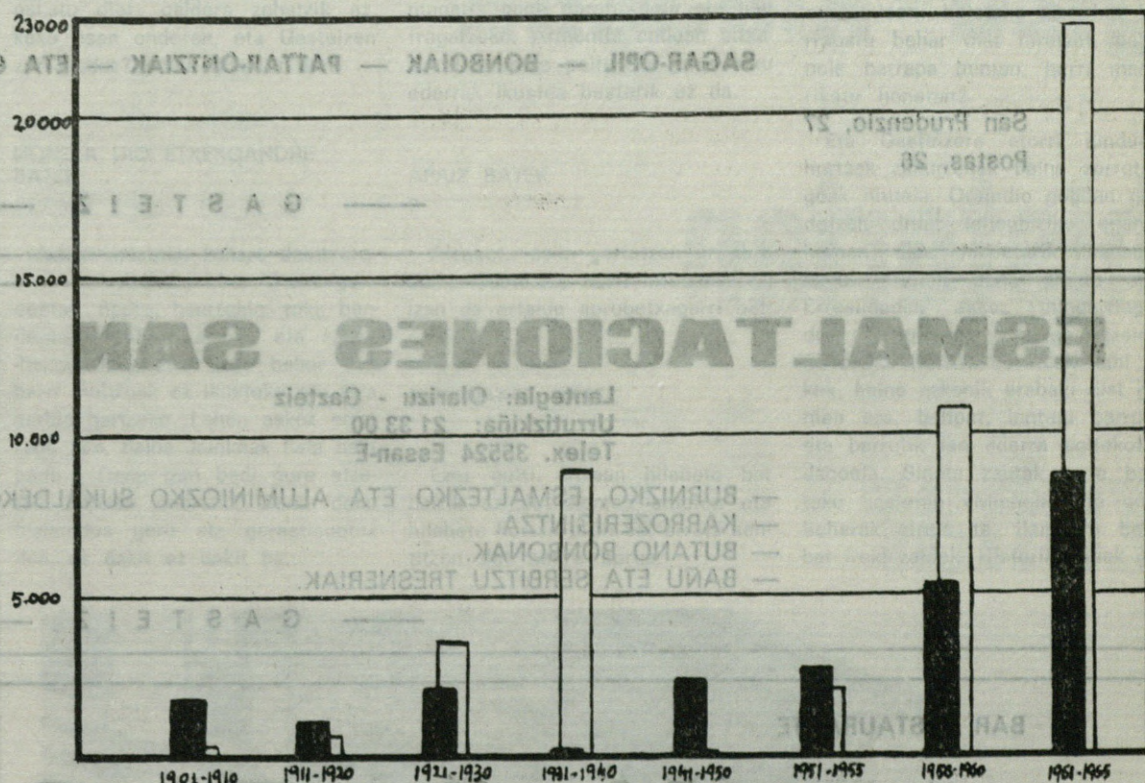
—Hirugarren mailako industria falta, hain zuzen, mekanika fina, elektronika, petrokimika eta abar. Zer oztupoak dira industria hauk ezartzeko?

Erantzun diogu galdera honi: Lehenik, industria hauk ezartzeak inbestizio handiak eskatzen ditu, infraestruturaz edo behe-egiturakoetatik hasiz: aideportu, karretera, autopistak eta abar.

Bigarrenik, industria hauk ezartzeak hirigintzaren aldetik zenbait kondizio edo baldintza eskatzen du.

Barne hazmena.

Migratze hazmena.

Merezi ahal du hontan luzatzerik? Ikus besterik ez da.

Beste puntu interesgarri bat da Industria eta Unibersidadearen arteko harremanak. Baina Unibersidadea nola kasik ez dugun...

Laugarrenik, industria hauek eskatzen dituzten inbestizio handiak talde finantzioaren parte-hartzea dakar, edo hobe, lekarkiguke. Euskal Herrian, erran beharrik ez, ez daukagu holakorik, eta gure herrian «irenak», botere eta administrazio zentroekin erlazonatuta daude hertsiki. Ez daukagu finantzio-indarrik Euskal Herriko beharrei so egiten dienik. Dakikegunez, Bizkaiko diru-etxeak Madrida-

ri so daude. Gipuzkoan txarrago, okerrago.

Gure diruarekin, azkenik kanpoko industria finantzitzen da. Gure dirua, instituzio ofizialeen bidez kanpora dihoakigu eta honela ezin daiteke inola industria berri bat, behar dugun industria berri bat, ezarri.

Zertan gelditzen dira ba euskal ekonomia-erantzak? Sankonki aztertuz gero, satsez beteriko sagar bat baino ez dugu aurkitzen. Horregatik saiatu gara Arabako zenbait dato emaiten, uste baitugu gai hauetaz gauza aunitz desmitifikatu behar dugula.

Gorka Knörr

Iñoiz ikusi ez bezalakoa

Piper

Gaur jo, eta bihar ikasiko duzu

BENGDA

HAMMOND
ORGANOS

Elektroakustiko-injenieritza

Victor Pradera, 27

DONOSTIA

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK

URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak:

Etxekoa 65 19 60

Lanolakoa 65 19 33

URRETUXA

Urrutizkiñak:

Lanolakoa 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

G A S T E I Z

Alberdi

SAGAR-OPIL — BONBOIAK — PATTAR-ONTZIAK — ETA GAZTEIZKO GAUZA BEREZIAK

San Prudenzio, 27
Postas, 26

Urrutizkiña: 23 16 99
Urrutizkiña: 23 18 83

— G A S T E I Z —

ESMALTACIONES SAN IGNACIO, S. A.

Lantegia: Olarizu - Gazteiz
Urrutizkiña: 21 33 00
Telex. 35524 Essan-E

- BURNIZKO, ESMALTEZKO ETA ALUMINIOZKO SUKALDEKO TRESNERI LANTEGIAK.
- KARROZERIGINTZA.
- BUTANO BONBONAK.
- BAÑU ETA SERBITZU TRESNERIAK.

— G A S T E I Z —

BAR RESTAURANTE

N A R O K I

BEREZIAK ERREKIETAN — ETA EUSKAL SUKALDEAN

Carlos VII, 24-behea

Urrutizkiñak: 230000 - 231540

— G A S T E I Z —

SANCHIZ BUENO, S. A.

GAINEN BUKAERAK

MADRID — BARCELONA — VALENCIA — EIBAR — SEVILLA

— G A S T E I Z —

madinabeitia

ERREDIZAK — APAINKETA — TAPIZTEGIAK

Ortiz de Zarate, 3
Carlos VII, 35

Urrutizkiñak: 212362 - 213729

— G A S T E I Z —

T X I M I S T

es mi nombre de pila

Araban ez gertatua edo ipuin extrainu bat

"Gue Araban, San Martin Zahar izeneko herria, orai San Martin del Zar".

(Nik)

Ba, duela mende asko, eta nehoi ez entzundako leienda batek de-
raukunez, Errusiako Zar delakoa Araba aldean egon zen bere gudaroste
handiarekin. Eta, borrokarik gabe, edo azalezko borrokarik gabe be-
hintzat, Arabako hego-aldean ibili zen; udaroko eguzki gorritan, Errioxa
aldeko mahastien artean Zar-en gudarostea tapaka-tapaka ziholalarik
ikusit zuen norbaitek.

Gero, egun batzuetaz, inguru-herrietako jendeek ez zuten Errusiako
Zar-en gudarostea ikusi. "Hau bai extrainu", zioten, "gudaroste osoa
lurpeturik izan balitz bezala". Eta horrela egon ziren egunez eta gauez
zer egin etzekitela, zeren, batzuen aburuz, Zar-en gudarostea ingu-
ruetako herriak atakatzeko preparatzen ari zen.

Azkenean, herrietako alkateek erabaki zuten zenbait jende-talde egi-
teko, herrietako inguruetatik ibiltze batzuk egin zituzten. "Jakín be-
har dugu, zioten, zehatz eta mehatz Zar-en gudaroste madarikatu hori
hemendik dagoenez, geure badezpadako defentsa preparatzeko". Pro-
testako zenbait abots aditu ziren, baten-batek honela ziola: "ondikoan
ez dut konprenitzen zergatik ez garen defentsa prepaartzen hasi; ene
ustez ez daiteke inola sinets gudarostearen lurpetzea: hortan uste dut
gehienak akort gaudela. Orduan prepara gaitzen, gudarostea hemen-
dik baitago. Izan ere gudaroste madarikatu horrek lur-iharrosdura bat
egin behar gu kontura ahal..."

Txo!!!, aho batez alkateek. Eta populuak: "isilik egon, isilik egon,
isilik egon..." norbaitek ere eskubare bat eskutan zeukala. Memento
baten buruan, gauzak bere onera, edo, alkateen onera hobe, itzuliz
gero, alkateek biharumenean ibiltzetan hasteko erabaki zuten.

Eta horrelaxe egin zuten herrietako jendeek. Talde batek, ipar al-
derat jo zuena, bide-gurutze batetan piro-piroka zegoen jende multzo
bat arkitu zuen. Baten-batek galdetu zien: "zer zarete zuek?". Jende
extrainu haik elgarri begiratu zioten eta azkenean batek erran zuen:
"hi, Gabriel, hik arrapostu behar duk, jende extrainu hauen patois
baitakik". "Bai, horrela egingen diat".

"Zer garela? Ba, korrejidore eta izkribatzaile batzuk. Zer ba?"

"Ba ez ikara. Gudaroste baten bila gabiltza, gure herriak atakatzeko
asmotan dabilelakoan baikaude".

"Eta zer gudaroste da hori?"

"Errusiako Zaren gudarostea. Hortan zihur gaude, lepotan gulunba
bat daramatelako".

"Baina zer kontu da hori? Gaztelan bai gudaroste, baina hemen
ez, hemen ez, ez, ez, ez..."

Eta alderatu ziren, batak Gaztelara eta besteak beren ibiltzetan ja-
rraitzen zutela.

Leienda kontatzailea ere hil zen, geure burua altxatuz gindoazen
tenorean. Eta orduan jakin genuen gure toponimia desegin zutenak ez
zirela errusuak izan, baizik eta sinboloz eta arimaz sartutako beste
lapur aunitz, ordezkariatzat korrejidore eta izkribatzaile koko batzuk
konejidore eta izkribatzaile koko batzuk zeuzkatelarik.

Eta horrela, ipuin liburu bat baino gehiago osa genezake. Baina ez,
ez dugu nahi, geure Araban kokoen ipuineta aspertuak baikara.

GAXTO KODAINA

Gasteiz Ederra

Gasteiz ederra, uri polita,
Arabako uriburua;
zure aspaldiko euskal-izena
guztiz jatorra ta kutuna.

Euskalerrian sortua zara,
Arabako zelai-erdian,
antxinatean Gasteiz errixka
eraiki zuten bizkartzoan.
eta jatorriz euskotarrak.
Maita ditzaun gure Erria
ta bere oitura on guziak.

Gasteiz dugu gure sorterrria,

Gure asabak euskal-izkeraz

mintzatzen ziran oso-osorik.
Guk beste ainbeste egingo dugu
gure euskeraz gogoz beti.

Gasteiz osoa, euskerarena
aspaldi artan izan bazan.
Gaur dagokion bere tokia
emango diogu Gasteiz ontan.

Gaurko egunetan euskera dator
bultzatzaile aurreratzen.
Guk, gasteiztarrok, egin dezagun
Gasteizko ateak zabaltzen.

Agirrezabal-dar Andoni

GASTEIZ

GASTEIZTARREI GALDEZKA

Gasteizko biztanle batzuri iritzia
eskatu diet; galdera zehatzik ez,
kaxo esan ondoren, eta Gasteizen
zer moduz? soilik galdetu diet.

HONELA DIO ETXEKOANDRE BATEK

Azken urteotan zeharo desitxura-
turik utzi daukute hiria. Orain igan-
deetan neure haurrekin toki ber-
deetara joateko asmoz eta zazpi-
hamar kilometro ibili behar dut
harri multzoak ez ikusteko eta aire
garbia hartzeko. Lehen askoz erre-
zago zen, baina Jainkoak hala nahi
badu... Dena izan bedi gure atze-
tik datozen onerako. Dena dela,
bizimodua gero eta garestiagotuz
doa, ez dakit ez dakit ba...

hiritar guztien bizimodua inolako
mugarik gabe goratu dela eta hau
frogatzeko, Armentia ondoan altxa-
tu diren etxe polit eta jolas leku
ederrak ikustea besterik ez da.

APAIZ BATEK

Aldaketa asko gertatzen ari dira
baina Gasteizko herri kristaua beti
izan da artalde aprobetxagarri bat.

ESTUDIANTE BATEK

Ezer gutti. Urtean hilabete bat
baizik ez dut hemen ematen eta
hilabete hortan pitin bat arrotz sen-
titzen dut neure burua.

zutelako. Orduan neure buruari
esan nioan: hoietako xito bat ha-
rrapatu behar diat niretzat, bania
nola harrapa hemen, herri mada-
rikatu honetan?

Eta Gasteizera etorri ninduan,
hortzak zakurrenak baino zorrotza-
goak nituela. Oraindik gogoan gor-
detzen ditiat lehenbiziko egunak
hemen; alde guztietatik nekusaan
larra... Orain dena aldatu duk.
Errealidadea askoz mingarriagoa
duk nire aurrean azaltzen zitzaida-
na baino. Herrira ber-itzuli nahi ni-
kek, baina azkenik erabaki diat he-
men ere, batipat, lantegi barruan
eta barrutik lan ederra egitekotan
dagoela. Sinets zautak, urte hon-
tako hasieran «Michelin»-edo gora
beherak zirela ta, ikusmira berri
bat ireki zaidak. Historia hauek ge-

LANGILE BATEK:

Duela hiru urte etorri nintzen
Zamorako herri batetik. Ezkonduta
bizi naiz lau umeekin eta egia esa-
teko, hemengo jendearengan ez
dut inolako trabarik arkitu, alde-
rantziz, tratu ona eta adiskide
franko.

BESTE LANGILE BATEK

Duela hiru urte etorri nintzen
Zamorako herri batetik. Ezkonduta
bizi naiz lau umeekin eta egia esa-
teko, neure ingurunean ez dut giro
onik arkitu.

KAZETARI BATEK

Egiazki Gasteiz hiri zoragarri bat
da: bide gurutze batean eraikia,
ipar eta hego aldeari begira, ber-
tako eta arrotzen bake-leku, labur-
ki esanda, Gasteiz hiri ireki bat
da. Badirudi azken urte hauetan

PARTE ZAHARREKO ZAPATARI BATEK

Ni jaiotzez eta izaeraz ere gas-
teiztarra naiz: faltsu eta leial. Egia
errezak hobeto konprenitzen ditut
nekezak baino. Badakizu erretraua...
ogiarri ogi baina, batez ere, ardo-
ari ardo.

GAUEKO EME LANGILE BATEK

Gasteizen? oso gaizki. Bilbon
emandako urteetan, orduan bai, hu-
ra zen bizitza, baina orain, piska
bat zahartuz gero, hemen eta Lo-
groñon ezik, inon ez naute ontzat
hartzen. Eta gainera Arakako sol-
dadu asto hoek...

LANGILE GAZTE BATEK

Trebinon jaioa nauk, Laborantza
utzi nian, telebistan agertzen ziren
neska xarmant guztiek hiri-usaina

zur eta umekeria ematen diate bai-
na honelaxe bizi ditiat nik.

HERTZAIN URBANO BATEK

Automobilan joan-etorria zuzen-
tzeak gero eta problema haundia-
goak ditu. Ni ogibide honetan ho-
gei ta bost urtekoa nintzela hasi
nintzen; orain hirurogei betetze-
kotan nago eta zeharo zoratuta.
Nire emazteak maiz esaten dit
eretroa lehen bait lehen eskatu
behar dudala baina... zertarako?
Kotxeen artean bizitza osoa eman
ondoren, hortan jarraitu nahi dut.
Gainera, kargutu noraino heltzen
den nire zaletasuna, ezen lanetik
etxera bolta emanez gero, gela ba-
tean sartuta automobileren poesiak
eskribatzen baitzikiet. Seme alabek
nitaz par egiten dute baina ni zo-
riontsu.

«URKA»

Arabar giza - klaseak historian zehar

Gure eskualde menperatzen saiatu ziren herrien aurka burruketan sortzen da arabar erakunde politika VIII, IX eta X mendeetan. Nafarroan gertatu zenez aldi berean Burruka hauek gure herrialdearen gizarte lehen-estruturari aldaketa sakonak ezarri zituzten, gizarte klasez jerarkiatuta agerturik estruktura hori.

Lurraldea gorde beharrik sorra-razit zuten dorre eta gazteluak. Hauk konte eta feudokideen gobernupean zegoen eta haiengan arki dezakegu arabar nobleziadunen jatorria. Honela jaio zen noblezia Araban eta noble hauek harmalana ogibidetzat zuten. Populazioaren gehienek nekazaritzan eta artzantzan jarraitu zuten, baina arriskuak eskatzen zuenean harmagizon bihurtzen ziren. Klase hau gizon libreek osatzen zuten, alegia, lantzen zuten lurraren jabegoa zeukaten gizonek.

Horiez gainera, beste klase bat agertzen zaigu Araban, hots, serbuena. Hauk ez ziren gizon libreak berriz eta lantzen zuten lurraren bidez jaun bati lotuta zegoenak.

Nobleziak, nekazariak eta elizgi-

zonek Arriagako Kofradia osatzen zuten eta batzarretan parte hartu, serbuak kanpora gelditzen ziren bitartean, lurjabeagorik ez zeukatenek eskubi-politikarik bat ere ez zutelako.

1181ko urte hasieran Nafarroako Antso VI Jakintusak guda-hiri batean bihurtu zuen Gasteiz herri- gun zaharra eta Victoria izena eta Logroñoko forua eman.

Huri berrira bizitzera etorri ziren burgesei iagon zien eraikuntzezko foruak eta Arriagako Kofradia zelako aurrean abantaila aunitz eman zien foru horrek. Arriagako Kofradia, ahaide nagusien agintean zela, nekazalgo egituraren zaindari bezala azaltzen zaigu.

Honela Gasteizko burgesen eta Arriagako Kofradiaren artean burrukaldiak ezagutu ziren, burruka hauek Gasteiz irabazle itenez beti. Halaz ere, ximplekeria handia izango litzake bi ekonomi-egitura desberdinen arteko burruka bezala azaltzea soilik, zeren beste interes batzuk agertzen bait zaizkigu: Arriagako Kofradiak jo zuen Nafarroako erreinuaren alde, eta Gasteiz Gaztelako hiri zen 1200ko urte-

etik. Urte haretan Gaztelako Alfonso VIII izan zenak, Nafarroako Antso VII Azkarra Afrikan zegoela, menperatu zituen Gasteiz huri eta Gipuzkoako probentzia.

XIII mendeko hasieran Gasteiz izigarritzko suketa jasan zuen, baina haren erratus beretatik berpizturik, ondorengo urteetan Gasteizko urrezko aroa hasten da ekonomizko arloan. XIII eta XIV mendeetan Europako burgoen ezagugarri berak azaltzen dizkigu Gasteizek. Burruka landetatik aldentua, feudalezko serbutzen libre izanik ere, errealengo hiri zelarik, langintzan, komertzioan eta hornitzean ziharduten jendeek Gasteizko birpopulaketa eta hazkuntza egin zituzten.

Jende hauek, klaseko kontzientzia argi bat zeukatelarik, itsasaldeko hiri batzuekin harremanetan sartzen dira. Honela, 1296n, Castro-Urdialesen Gasteiz eta huri horietariko batzuek Anaiarte bat osatzen zuten beren interesak zaintzeko. Itsas bideetarako Astorgatik Frantziara zihoan erromatarren bide zaharrean zehar Gasteizen hiru bide hartuaz iritxi zitekan; bata, Castro-Urdialesera Balmasedatik; bestea Otxandiotik Bermeoraino, eta hirugarrena Arlabanetik Gipuzkoako lurretarako.

Exportatzaileen eta Inportatzaileen asmo eta interesak finkatu ziren Gasteizen eta hartara Arabako huri nagusia nazioarteko harremanetan sartu zen. Esan beharrik ez, juduak etorri zirela eta talde inportantea tajutu. "Repartimiento de Huete" delako dokumentuaren

bidez Gasteizko juduak 3000 bat zirela XIV mendeko hasieran daki-kegu.

1300 urtean eraiki zen Bilbo hiri- a, eta 1332n. Portugaletak, hiba-aren sarrerako kaia, eta Bilbok Anaiarte ere dagite. Urte berbe- rean Arriagako Kofradiak, Araba-ko lurren jabe bakarra zenak, Gaz- telako erregea aukeratu zuen Ara- bako buruzagitzat, "jefe fixo" bat desiratzen zuela-ta. Horrez gero, Gasteizaren, Castro Urdiales, Ber- meo eta Getaria hirien lege, ga- rrantzia suntsitzen da eta nazioar- teko komertzioetik aldentua gertatu- ko da.

Orduko nazioarteko harreman-etik aienatuta, harrez gero azoka lokalak lortzera konkretatuko dira Gasteizko asmo eta leiak. Herrial- detik kanpora debelopa zitezen azoka hau itxaron zuten gasteiztar- rek, hau beharantzako zihoazen burgoen azkeneko itxaropena iza- nik.

Bestaldetik, arabar lautadaren hi- ri tipi aunitz irentsiak zeuzkan Gasteizek azkeneko urte haietan, eta nekazari asko gasteizeratzen aritu ziren, huri burges batera ne- kazaritzaren eta ganaduzaintzaren problemak ekarri.

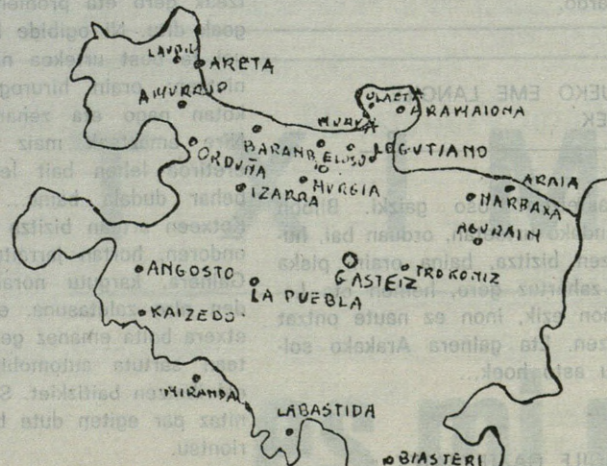
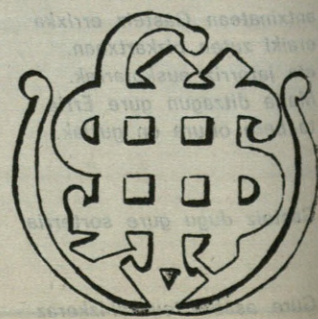
Aldi berean, arabar nobleziak Gaztelako erregeari Arabako bu- ruematea egin eta gero, Gaztelako nobleziaren abantaila berak erdie- tsi zituen eta poliki poliki gastei- zeratu zen. Aro honetan ere, frai- leen eta seroren etxe asko irikitzen dira Gaztelako influentziak eta Gaztelatik ekarritako elizgizonek osatuak neurri handi batean.

Nobleziak eta elizgizonek Araba-ko klase garailea osatuko dute, eta batez ere elizgizonen influentziagaitik espainol hizkuntza hartzen du klase garaile horrek beren kultu- raren bidetzat. Gertaera honek eus- kararen galtzean garrantzi handia eukiko du, zeren honez gero klase garaileak alde batera utziko du euskara, herriak euskarari eusten dion bitartean.

XVI mendeko zenbait ibilkarik egoera honetan ezagutu zuten Gas- teiz, eta honelaxe jararituko du XVIII mendeko azkeneko urteeta- raino Haietariko batek euskararen lehen hiztegia tajutu zuen Gastei- zen, hain, zuten, N. Landuchio-ren "Dictionarium Linguae Cantabri- cae", hiztegi meprezatuta izan den horixe.

Beste artikulu batean XVIII mendeko azkeneko urteak aztertut- ko ditut; urte inportantea haik, du- darik gabe, Euskal Herri guzira, zeren urte haietan jokatu baitzen berreun urteetarako gure etorkizu- na. Konbenzio guda galdu eta ge- ro, porrot egin baitzuen euskal bur- ges erreboluzioak.

EZKIBEL

GAVR EGVH EVSKALOVNAK
DITVZTEN ARABAKO HIRIAK